Nordenskov
Blomstrende Landsby 2016

indblik
netværk
imødekommenhed
mangfoldighed
udsyn
historie
kultur
idræt
festival
udstråling

Forfatter:
Bjarne Majlund Mikkelsen.

Forside:
Linda Sejersen.

Foto:
Bjarne Majlund Mikkelsen,
Finn Beck-Petersen,
Øse Sognearkiv.

Tak til alle borgerne, som har bidraget.

Tak til Jens Dicksen Jensen for sparring
og hjælp til bogudgivelsen.

Tak til Øse Sognearkiv ved Aage Meldgaard.

Tak til Dagli`Brugsen, Nordenskov for praktisk hjælp.

Tak til sponsorer:
Egon og Brita Schmidt,
Nordenskov Revision v. Britta Kubel Jensen,
Nordenskov Borger- og Sogneforening.

Blomstrende Landsby

Hvad gemmer sig bag byporten?

Indholdsfortegnelse

Side:

5. **Forord**

6. **Indblik**

6. *Geografi*

7. *Historie*

7. Før 1885.
Øse som omdrejningspunkt
Heksebrændinger
9. Skolernes historie
En skoletime 1750
12. Landboreformerne
12. Efter 1885.
"Korshjørnet"
Den erhvervsmæssige udvikling
13. Mejeriets historie
15. De erhvervsrelaterede foreninger
16. "Præriebyen Nordenskov"
17. Nye virksomheder opstår
19. Plantningssagen
20. Den kulturelle udvikling
Foreningslivets historie
22. Øse Kirke
23. Historisk resume.

25. *Infrastruktur*

26. *Demografi*

28. *Erhvervsliv*
Private erhverv
Hvordan får man en praktikplads?
29. Offentlige og selvejende institutioner
Nordenskov Skole
Øse Efterskole
Børnehaven
33. Arbejdspladser i alt

Side:

33. *Natur*
Karlsgårde og kanalerne
Kyst til Kyst stien
Tambours Have

36. **Udsyn**
Relationer til omverdenen
Helle Idrætssamvirke

38. **Kultur og arrangementer**
"Hvordan opfører vi os"

41. **Kommunikation**
Hjemmeside m.m.

42. **Organisation**
Nordenskov Fællesvirke

43. **Foreningsliv og netværk**
Borgerforeningen og NUIF
Julepyntning af postkasser
44. Volleyball
45. Owen Luft Kånsert
48. Helle Hallerne
50. Netværk
51. Sammenhold

52. **Imødekommenhed**
Velkomstgruppen

54. **Udstråling**
Indfaldsveje, midtby, "nissehuse"
61. Regnvandsprojektet, LAR
62. Knudsens Plads

64. **Mangfoldighed eller temalandsby**
Værdier og temaer
Udfordringer

Forord

Denne beskrivelse af Nordenskov og omegn er et resultat af et arbejde, der er udført fra medio 2015 til primo 2017, og meget af indholdet er således et øjebliksbillede fra denne periode.
For at opnå ensartethed i stilen og overblik over indholdet er projektbeskrivelsen foretaget af en enkeltperson (tovholder). Der kan således være et islæt af subjektivitet i beskrivelsen af Nordenskov og omegn og i valg af fokusområder. Men det skrevne har under hele forløbet haft status af oplæg, som løbende har været til høring via Nordenskov Byportal, www.nordenskov.dk, foreninger, grupper og enkeltpersoner, som har bidraget med rettelser og supplerende indlæg. Ligeledes har mange borgeres tilsyneladende tilfældige sidebemærkninger vist sig værdifulde.

Hvis der ønskes en kort orientering om, hvorfor man bør bo i Nordenskov, kan man bl.a. læse en kortere udgave på www.nordenskov.dk, som tilstræbes at blive opdateret ved væsentlige ændringer af fakta. Rubrikken, som hedder **"Bo i Nordenskov og omegn",** har en engelsk og tysk udgave.

En opgørelse har vist, at landdistrikterne i perioden 2009- 2014 har mistet 5,2 % af indbyggertallet, og byer under 20000 indbyggere har tabt 3,1 % i samme periode (Berlingske Nyhedsbureau 11. april 2014). Samtidig har en anden undersøgelse (Bolius 29. august 2014) vist, at **20 % af storbyboerne drømmer om at bo på landet**. - Det er jo paradoksalt. Hvis man forestillede sig, at alle byboernes drømme gik i opfyldelse, ville man i landdistrikterne få store problemer – boligmangel, kø på vejene, og hvad vi ellers har været forskånet for på landet.
Så mindre kan gøre det. En rolig og stabil nettotilflytning er ønskelig og også målet for Nordenskov og omegn.
Som i mange andre landsbyer er borgerne meget tilfredse med deres tilværelse, og vi synes, at Nordenskov og omegn har meget at byde på.

I Nordenskov, **Årets landsby i Varde Kommune 2012**, har der tidligere, men også de senere år, været tiltag, som er båret af modet til at "tænke stort" og være kreativ. – Som **appetitvækker** kan her nævnes **Owen Luft Kånsert** (den årlige musikfestival)**, Volleyball i 1. division** (målsætning herreligaen), **projekt Knudsens Plads** (forskønnelse af bycentrum), **julepyntning af postkasser** og ikke mindst **regnvandsprojektet LAR** (lokal afledning af regnvand) - et miljø- og klimamæssigt bæredygtigt projekt, som samtidigt vil gøre villavejene mere spændende og trafiksikre.
Alt sammen noget som primært er etableret for vor egen trivsels skyld, men vi synes også, at det fortjener at blive formidlet til omverdenen - bl.a. via projektet **Blomstrende Landsby**.

Indblik

Geografi:

Hvordan finder man Nordenskov ?

Nordenskov er en landsby, som ligger ca. 14 km øst for Varde. **Et pejlemærke er TV-2 senderen**, som lidt fejlagtigt hedder Varde-senderen. Den kan ses både dag og nat og er placeret lige nord for Nordenskov. Det tilhørende Øse Sogn omkranser Nordenskov i en radius på ca 5 km.
Nordenskov/ Øse Sogn er en del af Varde Kommune og tilhører Region Syd-Danmark.
Ca. 2 km vest for Nordenskov ligger Øse, som er et lille landsbysamfund med Øse Kirke og præstegård.

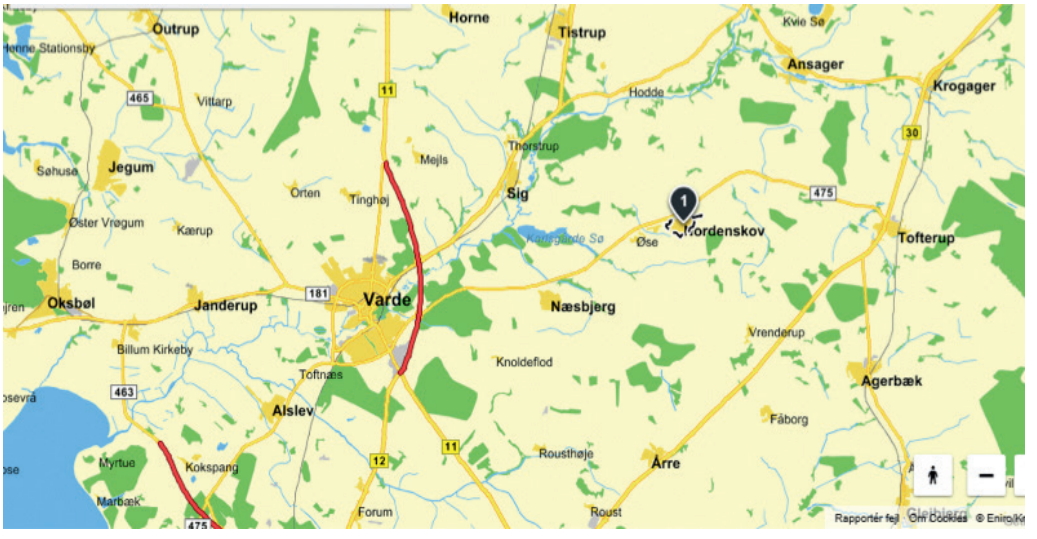

Den korteste afstand til Vesterhavet er 30 km (Hjerting ved Esbjerg), mens der er 60 km til Jyllands østkyst (Kolding). Der er 300 km til København og Hamborg, og de 581 km til Berlin kan tilbagelægges i bil på 5-6 timer.

Man kan evt. orientere sig yderligere ved hjælp af afstandscirklen **"Nordenskov i Centrum"**, som findes på Nordenskov Byportal, www.nordenskov.dk.
Nordenskov ligger 38 m over havets overflade – således minimal risiko for oversvømmelser. Det laveste område i sognet er ved Holme Å, som løber 1 km nord for Nordenskov. Her er højdemålet 15 m.

Historie:

Vi er så heldige, at **Øse Sogns historie er beskrevet i bogform**, dels i 1932, dels ved en opfølgning i 1995. Endvidere foreligger der et bachelor-projekt om andelsbevægelsens betydning for Nordenskov, samt diverse jubilæumsskrifter- alt sammen opbevaret på Øse Sognearkiv.
Da det historiske materiale ikke er tilgængelig i almindelig handel eller på nettet, har vi i dette projekt benyttet lejligheden til at opsummere Øse Sogns historie – også som opslagsmulighed til gavn for lokale borgere – og derfor indeholder afsnittet rigeligt med årstal og fakta.
Vi vil dog forsøge at begrænse os til nogle træk, som er specielle eller afgørende for egnens udvikling - eller på anden måde er spændende.
Man kan evt springe frem til et **resume i slutningen af afsnittet.**

Øse By er omdrejningspunktet, når fortiden skal beskrives – Nordenskov kommer først ind i billedet i nyere tid.

Øse Kro ca. 1900, nedlagt 1960.

Øse med kirke, degnebolig og kro ca. 1920

I følge bogen Øse Sogns Historie fra 1932 stammer ordet Øse muligvis fra **det oldnordiske Øs, som betyder larm (fra en forsamling af mennesker)** – altså var Øse et sted, hvor man i oldtiden formentlig samledes til Gudehov (offerplads) og tingsted. Øse Kirke er utvivlsomt bygget, hvor mennesker i forvejen samledes.

Nationalmuseet har i 1915 registreret 175 gravhøje (eller rester deraf) i Øse Sogn, de fleste fra yngre stenalder. Således har området i tusinder af år været egnet som boplads.
Et andet vidne til fortiden er Øse Kirke, men der er ingen optegnelser over, hvornår den er bygget – formentlig i 1100-1200 tallet, da den primært er bygget i romansk stil.
Øse Sogn synes at have været et veldefineret område, siden kirken blev bygget. Ligeledes Næsbjerg Sogn, som siden middelalderen er anført som et "anneks" til Øse Sogn.

Et af de første skriftlige dokumenter, som omhandler Øse Sogn, er fra 1383. De omhandler **Karlsgård,** som dengang var en herregård/ borg / fæstning, som lå i det nord-vestlige hjørne af sognet. Den tilhørte dronning Margrethe d. Første, også kaldet Nordens Dronning eller "Kong Bukseløs". Hun lod formentlig Karlsgård nedrive, for at den ikke skulle falde i adelens hænder.
I 1500 tallet lå der også en herregård i Haltrup 2 km øst for Nordenskov. Herremanden havde sin egen herskabsstol forrest i Øse Kirke.

Først i 1600 tallet (under Christian IV) fremkommer der mere omfattende dokumenter.

Præsteindberetninger fra 1638 beskriver bl.a. sognets geografi – grundlæggende som den er i dag. For os i sognet de velkendte områdenavne, blot med Øse By som omdrejningspunkt. Mod øst: Hostrup, Abildhede, Haltrup, Graulund. Mod vest: Karlsgårde. Mod nord: Vesterbæk, Skamstrup, Oved, og syd for Holmeå findes Nordenskov, Heager og Helle.
Men vægtningen af "byerne", som de kaldes, er helt anderledes. **Øse er på den tid dominerende med kirke og 9 gårde** - i konkurrence med Hostrup (9 gårde) og Vesterbæk (7 gårde). Nordenskov er ikke en by, men blot et område, hvor der kun er noteret 1 gård.

Andre dokumenter beskriver **død og ødelæggelser i 1600-tallet**.
I domsbogen for landstinget i Viborg kan læses, at d. 20. april 1619 blev en skæbnesvanger dag for **Anna Nilskone** i Hostrup. Hun blev på herredstinget i Skads dømt til **båldøden** pga hekseri. Talrige vidner med navns nævnelse hævdede, at hun ved sin trolddom havde påført sygdom og død hos både dyr og mennesker. I dag vil man sige, at hun var offer for en "shitstorm".
I følge landets love skulle dommen vurderes ved landstinget i Viborg, som dog stadfæstede dommen.
I øvrigt bekendte Anna Nilsdatter sig skyldig af en eller anden grund. Derefter blev hun bundet til en løs stolpe og væltet ned i det brændende bål.

Samme år d. 28. august blev **Kirsten Claus** fra Øse stillet for landstinget i Viborg, som også for hende stadfæstedes dommen for hekseri, hvorefter hun også led "brænddøden". I modsætning til de fleste andre "hekse" var Kirsten Claus ret velstillet.
Den mere landskendte **Maren Spliid**, som stammede fra nabosognet Grimstrup, blev brændt på bålet i Ribe 1641.
Tiden var åbenbart gennemsyret af overtro og fjendebilleder hos både høj og lav. (Så galt er det jo ikke i dag – dog kan man her i sognet stadig høre bemærkningen om, at når to mennesker dør inden for kort tid, så vil en tredje snart dø!).
I midten af 1600 tallet blev Øse Sogn også berørt af **svenskekrigene og pest**. Svenskerne plyndrede i Øse By, hvor der nok var mest at hente.

I Danmark blev der indført undervisningspligt fra 1736, i praksis en form for konfirmandundervisning. Egentlig skolepligt blev først indført 1814.
1750 fik Øse Sogn sin første skole, naturligvis i Øse By som en tilbygning til degneboligen. Degnen blev samtidig skolemester.

En præst har fra den tid en morsom og interessant **beskrivelse af en skoletime**, som her refereres ordret, men på nutidig dansk:

"Her sidder i en skole omtrent 20 børn. Nogle skal lære at kende bogstaver, nogle at stave, nogle skal læse højt, andre sagte. - Der er en skrækkelig larm. Når den stiller af, råber skolemesteren: Læs børn! - På en gang råber alle i munden på hverandre så højt som muligt. ABC og Katekismus, Evangeliebog og Forklaring synges mellem hverandre i en så snadrende og ubehagelig koncert, at man ikke kunne undre sig, om skolemesteren blev gal. - Midt under denne voldsomme larm kommer den ene efter den anden op med sin lektie. Nu skriger man ham igen ørerne fulde. Medens han hører den ene, leger de andre. - Stille! råber skolemesteren og spørger den, han overhører, hvad det var han sagde. Imidlertid skriger her en, en anden griner, en tredje fløjter. - Endelig er

timen forbi. Læg bøgerne sammen! råber den plagede mand. Træskoene klaprer til afsked, døren lukkes, og dagen er gået, Gud ved, til hvor megen nytte".

Borgerne i Øse By var nok ret selvbevidste og retshævdende, idet de gennem tiden førte flere klagesager om betaling. F.eks. ville de ikke være med til at betale til skolevæsenet i anneks-sognet Næsbjerg i 1819. De havde ikke glemt, at de selv havde betalt for skolen i Øse - tre generationer tidligere!
To andre distrikter, Hostrup og Vesterbæk, blev undervist på gårdene via **omvandrende skoleholdere**, som kunne være håndværkere eller landmænd.

I 1800 tallet blev der bygget skoler i Hostrup og Vesterbæk og begyndelsen af 1900 tallet også i Oved og Helle. Fra 1960 blev eleverne samlet i hhv Øse og Hostrup Skole og **først i 1981 fik Nordenskov sin nye skole** for alle sognets elever.

Vesterbæk Skole i 1950'erne.

Hostrup Skole 1959.

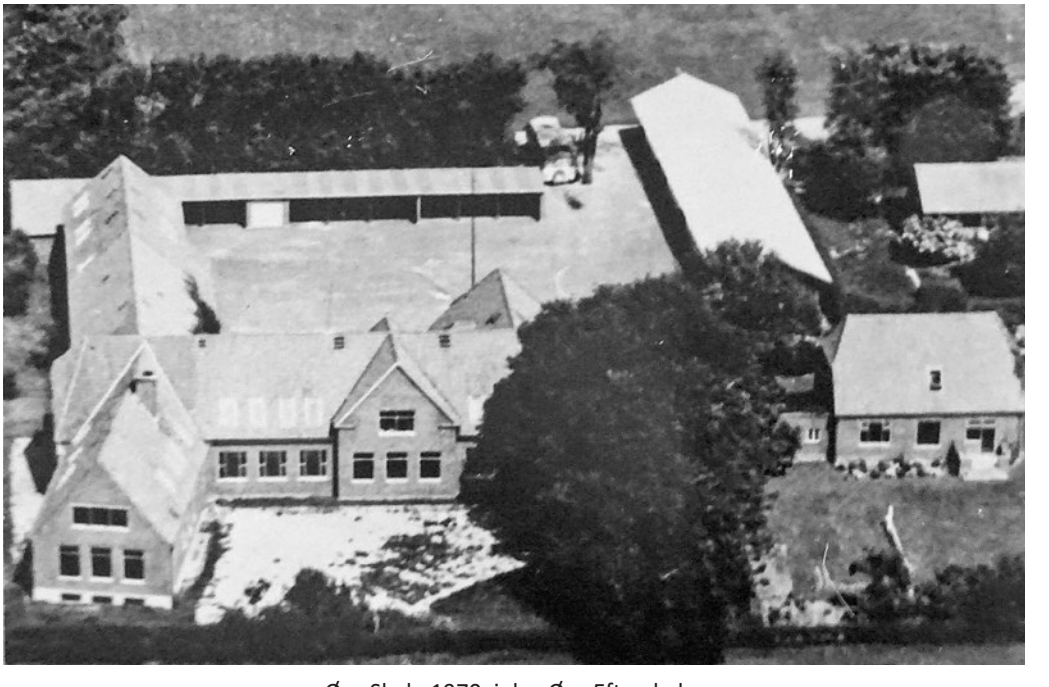

Øse Skole 1970, i dag Øse Efterskole.

Et andet skelsættende højdepunkt i 1700 tallet var **landboreformerne** med udskiftning af jordene, så markerne kunne blive samlet omkring gårdene.
Endvidere blev **stavnsbåndet ophævet 1788**, hvorefter landets bønder generelt stilede efter at blive selvstændige så hurtigt som muligt. Men i Øse Sogn havde de åbenbart ikke særligt travlt med at blive selvejere. **Helt op til 1860 var der fæstegårde** under godset Nørholm, som ligger ca 7 km nord-vest for Øse. Meget tyder på rimelige fæstebetingelser under Nørholm, da selv fæstebønderne kunne opnå at få penge på kistebunden.

Bøndernes økonomi var baseret på **selvforsyning i alt**. Det gjaldt daglige fornødenheder, men også vedligeholdelse af bygninger.
Jorden i Øse Sogn er rig på ler, og egen brænding af mursten blev almindeligt i 1800 tallet. Den eneste betydende indtægt udefra kom fra **brænding og salg af jydepotter.** (En anden form for hjemmebrænding var produktion af brændevin, hvilket blev forbudt i 1845).

I takt med at bønderne i løbet af 1800 tallet blev selvejende, blev de tilskyndet til at koncentrere sig mere om landbrugsproduktionen og øjnede muligheden for også at få en indtægt ved salg af landbrugsprodukter. I samme takt aftog selvforsyningen, f.eks. overgik teglproduktionen til herregårdene og senere egentlige teglværker.

Og først nu begynder historien om Nordenskov By

Indtil 1885 var Nordenskov et øde hedeområde, hvor to veje (man må forestille sig hjulspor) krydsede hinanden – i dag kaldet **"æ korshjørn**". Det var også her, at de store jordbesidderes arealer stødte sammen, hvilket i dag kan genkendes ved, at **de gamle matrikelnavne skifter ved korshjørnet**.
Den første bygning var fattighuset, som i 1834 blev placeret her – netop fordi det så lå passende langt fra de "civiliserede" områder.

Tegning af fattighuset fra 1834, udført omkring 1920-1930 efter mundtlig beskrivelse af bygmester Nis J. S. Hansen.

Den erhvervsmæssige udvikling

I 1885 blev bønderne enige om at bygge Øse Sogns Andelsmejeri ved korshjørnet, som lå midt imellem de tidligere nævnte etablerede områder.

Nordenskov Andelsmejeri 1885.

Nordenskov Andelsmejeri

Mejeriet får her en særlig omtale, da **mejeriet har været grundlæggende for alt andet vedrørende Nordenskov By.**

I sidste del af 1800 tallet led bønderne under faldende kornpriser. Udbuddet af korn på det europæiske marked øgedes i takt med, at den frugtbare prærie i USA blev opdyrket og transporten blev moderniseret.
Samtidigt steg behovet for animalske fødevarer (f.eks. smør og flæsk), idet industrialiseringen medførte vandring af arbejdskraft fra land til by, specielt i England. Det var således nærliggende, at løse landbrugets krise ved at sælge smør til England.
Problemet for den lille landmand var imidlertid, at smørkvaliteten var alt for dårlig til salg. **Bondesmør** var beregnet til eget forbrug. Og i Vestjylland var det såkaldte ”vestbondesmør” så

ringe, at der var et eksempel på, at en bonde måtte tage til Lubeck for at få det solgt til en sæbefabrikant.
Herregårdene havde etableret små mejerier, og deres smør kunne sælges. Alt pegede således på, at almindelige bønder ville drage fordel af at gå sammen om mejeridrift – også i Øse Sogn.
Under etableringen i 1885 blev mejeriet nævnt som Øse Sogns Andelsmejeri, men allerede efter at byggeriet var afsluttet, fik det navnet Nordenskov Andelsmejeri. I forbindelse med 100 års jubilæet 1985 var navnet forkortet til Nordenskov Mejeri.

Den første mejerist boede i selve mejeribygningen men fik senere bolig ved siden af. Som den første i området fik mejeriet telefon allerede i 1904.

Nordenskov Andelsmejeri ca. 1900.

Historien om mejeriet kan kort beskrives som en løbende udvikling, udbygning og modernisering helt frem til nedlæggelsen i 2001.
I 1964 byggedes to mejeristboliger for at tiltrække kvalificeret arbejdskraft.
I 1960erne begyndte man at nedlægge små mejerier, og i 1969 blev Årre og Hodde Mejeri fusioneret med Nordenskov Mejeri.
1971 blev der vedtaget en sammenslutning af Varde Andelsmejeri og Nordenskov Mejeri, men begge mejerier bevarede deres navne. Det blev starten på en specialisering af produktionen, således at Nordenskov Mejeri fremover alene producerede oste, især skorpefri ost og

cheddaroste. 95 % blev eksporteret, især til Japan. Ofte så man det japanske flag hejst ved mejeriet, når japanske opkøbere var på besøg.
I 1986 blev mejeriet fusioneret med MD Foods. Selskabet blev tiltagende internationalt, og sideløbende hermed skiftede det navn til ARLA.

”Korshjørnet” i 1960’erne med mejeri, Brugsen, Andelskassen og bageriet.

Trods løbende moderniseringer til det sidste **ophørte produktionen på Nordenskov Mejeri i 2001**, og et væsentligt fundament for Nordenskov og omegn forsvandt. Ikke mindst kunne tabet af elevpladser mærkes.
Mejeriets produktionsafsnit, skorsten og bestyrerbolig blev nedrevet 2004. I 2006 blev der bygget lejeboliger på grunden.
Landbruget i almindelighed er dog stadig i dag væsentlig for egnen. Mange landmænd er økologiske, og en landmandsfamilie har ”taget tråden op” og har etableret et gedeostemejeri med gårdbutik.

Efter at mejeriet var etableret i 1885 blomstrede det med oprettelsen af **foreninger** med det fælles formål at optimere og forædle kød- og mælkeprodukter og styrke bøndernes vilkår.
Følgende foreninger kan nævnes:
1888 **Øse Kvægavlsforening**, 1906 **Husmandsforening for Øse og Næsbjerg**, 1910 **Ansager-Øse Landboforening**, 1923 **Øse Kontrolforening**. (Alle foreninger er gennem tiden fusioneret til meget større enheder.)
Øse blev landskendt for sine gode køer.
I 1888 blev en mølle flyttet fra Heager til Nordenskov, og samtidig kom to købmænd og en smed, og efterhånden andre håndværkere og posthus. Nordenskov By blev så også det sted, hvor man begyndte at bosætte sig.

Nordenskov Mejeri og ostelager ca. 2000.

Etableringen af mejeriet i 1885 blev starten på en helt ny by. - Man får associationer til det samtidige nybyggeri på prærien i USA, og billedet af **Nordenskov som prærielandsby** forstærkes, når man tænker tilbage på den lokale hesteejer Mc Cloud (øgenavn), der indtil for få år siden ofte "indtog" byen til hest!.

"Præriebyen" Nordenskov ca. 1905.

Mejeriet handlede i starten også med foderstoffer, hvilket en nyoprettet **Øse Brugsforening** overtog i 1904 og havde indtil 1944, hvor det blev udskilt til en foderstofhandel, andelsselskabet **Nordenskov Lokalforening**.

I 1914 byggedes **Sønderskov Teglværk** lige vest for Nordenskov og allerede i 1916 endnu et teglværk i Haltrup. Sidstnævnte blev nedlagt 1945, mens Sønderskov Teglværk blev nedlagt i 2010.

1917 etableredes **Øse Andelskasse** mhp at holde pengeomsætningen inden for sognet. Øse Andelskasse bestod frem til 2011, hvor Sammenslutningen af Danske Andelskasser blev børsnoteret under navnet Danske Andelskassers Bank A/S. Herefter var denne del af andelsbevægelsen blevet historie. Samtidigt ophørte den daglige kundekontakt i Nordenskov, som i stedet blev regionskontor og erhvervscenter for Syd- og Vestjylland.

I 1919 blev **Varde-Grindsted jernbane** etableret og stationen placeret i Nordenskov – som tegn på, at byen nu var tyngdepunktet for sognet. Jernbanen blev nedlagt i 1972.

I 1919 byggedes **vandkraftværket i Karlsgårde**, hvorefter at sognet fra 1921 fik en duelig elforsyning via Øse Sogns Transformatorforening. I 1976 overgik elforsyningen til SAEF, som i 2006 ved en fusion blev til Syd-Energi.

Byen blev **kloakeret 1924** som erstatning for rendestenen. **Nordenskov Vandværk** blev oprettet 1934.

”Korshjørnet” 1938, Øse Brugsforening med foderstofhandel.

”Korshjørnet” set fra øst 1947.

Nordenskov Station i slutningen af 1950’erne.

Nordenskov 1955

Plantningssagen

Nordenskov By blev som nævnt bygget langt ude på heden - Men **hvad skete der ellers på heden ?**

Den oprindelige skov i Vestjylland forsvandt formentlig helt tilbage i 1600 tallet pga hugst uden genplantning. I slutningen af 1800 tallet blev de få rester af oprindelig skov kaldet "krat", hvilket siger noget om størrelsen. En beregning har vist, at skovarealet her i sognet omkring år 1900 kun udgjorde ca 2% af det samlede areal. - Rigtige skove var noget man læste om i eventyrene!
Vind og sand hærgede både marker og bygninger.
Omkring 1900 kunne man se små private bevoksninger af nåletræer og løvtræer, sidstnævnte blev kaldt "lunde", her i sognet f.eks. Øse Lund og Øster Lund. I lang tid troede man ikke på, at der kunne vokse træer i Vestjylland – præstegårdshaverne var naturligvis undtaget!
Digterpræsten S.S.Blichers hyldest til heden tilskyndede måske også til en opfattelse af, at heden var bevaringsværdigt.
Men Dalgas og Hedeselskabet fik fra 1866 ændret "tidsånden", og **"plantningssagen"** blev en folkelig bevægelse – i Øse Sogn ganske vist efter en lang latenstid.

Begrebet **"plantager"** opstod og her på egnen hovedsageligt som gran- og fyrplantager.
Den første blev oprettet i 1904 som **Solbakke Plantage**, samme år også **Helle Plantage** og i 1905 **Nørbæk Plantage** – disse tre som de største. Endvidere tilkom mindre plantager i Øse Lund, Øster Lund, Haltrup Lund og Bjørnkær.

Man tog samtidig fat på læ – og hegnsplantning samt opdyrkning af heden til landbrug, bl.a. ved at tilsætte den pløjede hede kalkholdigt ler, mergel.

Af tekniske grunde blev plantagerne etableret som aktieselskaber, som fik økonomisk støtte og vejledning fra **Hedeselskabet.** Lodsejerne, som afgav jorden, fik aktier som betaling, og ellers kunne aktierne købes på afbetaling over 10 år. Lodsejere og aktionærer udførte selv i stor stil det praktiske arbejde med administration og plantning osv.
I 1970erne blev aktionærloven ændret, og det blev nu for kompliceret for lægmænd at administrere plantagerne. For Nørbæk Plantage blev der oprettet en direktion, og Hedeselskabet overtog helt det praktiske arbejde.

Hvorfor skrive så meget om hedens opdyrkning?
Vedrørende Nørbæk Plantage blev der udgivet et 100 års jubilæumsskrift i 2005, hvor forfatteren har nogle interessante betragtninger omkring andelsbevægelsen.
Plantagerne var teknisk set aktieselskaber, men driftsformen var båret af andelsbevægelsens tankegods, og netop plantagerne siger derfor noget om styrken i andelsbevægelsen.

Hvad fik fattige bønder til at investere i træer, hvor gevinsten først ville udmøntes om 50 år – hvis alt gik vel? – **"De plantede for efterslægten"**, som står skrevet på mindestenen i Nørbæk Plantage.
Der peges på økonomisk nødvendighed, omend det umiddelbart begrænsede sig til fordelene ved læ til afgrøderne. For det andet styrken i landbofællesskabet, man havde tillid til hinandens hæderlighed. For det tredje **visionen** (udviklingsplanen!) som blev fremført af både en dedikeret Dalgas og højskolerne – men som også blev en højere sag for menigmand - "plantningssagen". – Det fælles bedste var i højsædet.
Interessante betragtninger i relation til vore dages bestræbelser på udvikling af landsbyerne! – Og måske inspirerende for vore dages ildsjæle.

Den kulturelle udvikling

Kirke, præstegård og skole havde i århundreder været den toneangivende kulturelle institution.
Men sideløbende med etablering af selskaber mhp udvikling af økonomien blev der i Øse Sogn stiftet andre foreninger og institutioner mhp **den kulturelle udvikling**.
1886 blev der i sognet oprettet en **Afholdsforening**. Den havde vekslende tilslutning og år 1900 blev afholdssagen overtaget af logen **Troskab** en underafdeling af **I.O.G.T**. (International Organisation of Good Templars). Logen blev nedlagt omkring 1930, men selve afholdssagen levede åbenbart videre i lokalbefolkningen. I 1914 blev der ved Brugsens generalforsamling besluttet, at der ikke mere måtte sælges alkohol, og salget blev først genindført i 1947. I 1964 fik en cafeindehaver afslag på ansøgning om spiritusbevilling, efter at en afstemning blandt Øse Sogns beboere faldt negativt ud. Nordenskov Kro fik først spiritusbevilling i 1969.
1904 blev der oprettet en **sygekasse.**
Allerede i 1884 stiftedes en **Øsse Skyttekreds,** som i 1930 opsplittedes i **Øse Gymnastikforening** og **Øse Skytteforening.**

I 1906 dannedes **Øse Ungdomsforening**, som i 1962 blev fusioneret med gymnastikforeningen under navnet **Nordenskov Gymnastik- og Ungdomsforening.**
1909 stiftedes **Nordenskov Boldklub**, som blev nedlagt 1928 pga dårlig økonomi. Men formentlig inden for samme år stiftedes **Nordenskov Idrætsforening.**
1976 gik gymnastik- og ungdomsforeningen sammen med idrætsforeningen under navnet **Nordenskov Ungdoms- og idrætsforening, NUIF**, som siden har været en stærk forening med hovedbestyrelse og underudvalg for hver aktivitet.
Ligeledes i 1884 stiftedes en **foredragsforening**, som dannede basis for **Øse Forsamlingshus**, der blev bygget i 1895 – i Lille Øse / Nordenskov.
Nordenskov Kro blev bygget 1923.
Øse Håndværkerforening blev stiftet 1905 og 1918 blev **Nordenskov Borgerforening** dannet. Rækkefølgen og navnene er næppe tilfældig. Først skulle mejeriet serviceres via håndværkere og siden kom bosætningen, og navnet Nordenskov fik mere tyngde.
I 1971 fusionerede håndværkerforeningen og borgerforeningen til navnet **Nordenskov borger- og sogneforening.**
I 1928 etablerede et interessentskab **"Nordenskov Lystanlæg og Sportsplads"** i dag benævnt blot "Anlægget". Det blev oprettet mhp fornøjelser, idræt og de første år som dyrskueplads. I 1942 overtog borgerforeningen ejerskab og vedligeholdelse af anlægget.
Øse Husholdningsforening blev stiftet 1926. I 2008 skiftede foreningen navn til **Nordenskov Aktiv og Flid, NAOF**.
Nordenskov Pensionistforening blev oprettet 1945 med formålet "at samle mænd og kvinder til fælles krav overfor regering og rigsdag og arbejde for bedre økonomiske kår og andre interesser".
Helt tilbage fra 1867 begyndte lærerne at udlåne bøger. Omkring 1900 blev opgaven overtaget af husmandsforeningen og senere af **Øse Sogns Biblioteksforening** fra 1922**.** Biblioteket havde til huse i private hjem, senere Andelskassen eller forsamlingshuset. 1973 overgik biblioteket til kommunen i det nedlagte kommunekontor.
Øse-Næsbjerg Historiske Forening blev dannet i 1971. Foreningen blev delt i 1997, og fra 2016 har den vedrørende Øse Sogn heddet **Øse Sognearkiv**.
Øse Sangkor blev stiftet 1968, et blandet herre- og damekor, som har bestået uafbrudt siden.
En af de sidste foreninger, der er stiftet, er **Nordenskov Antenneforening fra 1972**. Foreningen fusionerede i 2006 til **Helle Medienet**, som samarbejder med Stofa.

Navnet Nordenskov som by havde i mange år svært ved at slå igennem.
Formentlig tilskyndet af borgerne i Øse By, blev den nye by kaldt **Lille Øse** – også efter at Nordenskov notorisk var blevet den største by. Så sent som 1935 kunne man på landkort se begge navne.
I løbet af 1900 tallet blev det accepteret, at udviklingen skulle ske i Nordenskov, men det forblev også et ønske – også fra borgerne i Nordenskov - at **navnet Øse skulle bevares**. Derfor har navnet Øse optrådt i selskabernes og foreningernes navne helt op til de seneste år. En undtagelse er mejeriet, som fra starten kom til at hedde Nordenskov Andelsmejeri.

Øse Kirke

Da kirken er det gennemgående institution i Øse Sogns historie, kommer her en særskilt gennemgang af kirken og dens historie.
Øse Sogn nævnes første gang 1347. Sognepræster er omtalt i 1351 og 1489. Sidstnævnte år var Øse formentlig allerede hovedsogn til Næsbjerg, og således har det været siden.
Kongehuset solgte 1726 Øse Kirke til Nørholm Gods, og kirken fulgte herefter ejerskifter til diverse godser indtil 1764, hvor ejeren til Hvedholm Gods solgte kirken til fire bønder i sognet. Fra 1811 var den ejet af gårdmændene i fællesskab.
Først i 1909 overgik kirken til selveje.
Vedrørende kirkens omgivelser kan nævnes, at de gamle diger er bevaret mod nord og vest. På kirkepladsen uden for den nordre port ligger stadig den gamle degnebolig og skolehus.

Øse Kirke og kirkekontoret 2016 (oprindeligt degnebolig og skole)

Kirkebygningen består af et romansk kor og skib. Skibet er opført i to tempi formentlig i 1100-1200 tallet.
Senere er tilkommet våbenhus og tårn omkring 1500. Der har gennem århundreder været mange reparationer og ombygninger, som har forårsaget, at stil og materialer er noget blandet.

Under kalkning i 1981 fandt man over våbenhusindgangen et **udvendigt kalkmaleri, hvilket er sjældent i Danmark.** Maleriet blev "midlertidigt" tildækket igen mhp senere renovering af Nationalmuseet – når penge haves!

Hovedstykkerne i **kirkeinventaret** er i egnens ungrenæssancestil, anskaffet i en kort periode i 1580erne og særdeles velbevarede.
Prædikestolen udgøres af karnappen fra en enestående **velbevaret lektorieprædikestol** med årstallet 1584, hvis sidebrystninger og bærestolper nu er opsat omkring skibets norddør. Den er udført af den lokale snedker i Heager, Øse sogn, Christen Pedersen, som samme år signerede en herskabs-kirkestol for herregården Haltrup i Øse sogn. Det er sandsynligvis også ham, der har udført kirkens alterbordsforside fra 1587 og præste- og skriftestol samt stolestader. Disse findes nu på Nationalmuseet og Varde museum.
På Nationalmuseet opbevares også **et sjældent lysestel af smedejern** fra senmiddelalderen. Det blev fundet på kirkeloftet 1920. Det har formentlig oprindeligt tjent som kirkens almene belysning, senere som alterstage.
Fra middelalderen er også den fungerende romanske døbefont.
I koret ses Stefan Viggo Pedersens kalkmaleri "Kristi Genkomst" fra 1943, hvor kirken gennemgik en omfattende renovering.
Den gamle altertavle fra ca. 1587 hænger nu på kirkens sydvæg, et sobert værk, som formentligt er udført af en mere professionel kirkesnedker end den lokale Christen Pedersen. Altertavlens midterfelt er et maleri fra 1845.
På kirkens nordvæg hænger et maleri fra 1675 af præstefamilien Mads Mortensen Morsing og hustru og datter. Datteren Anne døde 12 uger gammel, men er afbildet med den størrelse hun kunne have haft på det tidspunkt, hvor maleriet blev skabt – formentlig 3-4 år senere.
I korets mur mod nord er indmuret gravstenen for samme præstefamilie.

<u>Resumerende</u> kan Nordenskov By/ Øse Sogn beskrives således:

Øse By har været centrum i sognet før og efter kirken blev bygget ca. i 1100-1200 tallet – under heksebrændingernes tid i 1600 tallet - under skoleetableringen i 1700 tallet -under bøndernes frigørelse i 1800 tallet, og **Øse er fortsat en væsentlig del af sognets kulturarv.**

Ved etableringen af Nordenskov Andelsmejeri i 1885 - hvor to hjulspor krydsede hinanden på den bare hede- startede historien om "præriebyen" Nordenskov.

Fra 1885 og ca. 30 år frem skabtes byen helt fra bunden – **etableringsfasen** - og vores lokale historiker har via et bachelorprojekt beskrevet, hvordan **andelsbevægelsen** har haft afgørende betydning for byens opståen og senere udvikling. I etableringsfasen voksede nye virksomheder frem som knopskydninger ud fra mejeriet, efterhånden som opgaverne voksede.
Sideløbende med byens etablering blev heden opdyrket til landbrugsjord, og den folkelige bevægelse **"plantningssagen"** skabte plantagerne.

Fra ca. 1920 gik byen fra etableringsfasen til **udviklingsfasen,** hvor de etablerede andelsselskaber, produktionsvirksomheder og foreninger udviklede sig sideløbende med fortsat bosætning, og **Nordenskov** blev nu den største by i sognet – selv om den også derefter **blev kaldt Lille Øse.**
I løbet af 1900 tallet blev der bygget nyt, større og moderniseret. I slutningen af 1900 tallet foregik også en specialisering i takt med sammenslutning af virksomheder uden for sognegrænsen, f.eks. på mejeriområdet.
Den seneste mærkbare udviklingsfase var etableringen af flere nye **parcelhuskvarterer i 1960-70 erne**. Dels flyttede mange af sognets landmænd til Nordenskov efter sammenlægning af landbrug, dels tilkom en del tilflyttere pga forøgede antal både private og offentlige arbejdspladser, f.eks. lærere. Antallet af boliger blev i denne periode fordoblet. I 1980-90erne skabtes et nyt boligkvarter (Rønrøgel) med andelsboliger, lejeboliger og ungdomsboliger.

2000 og frem kan kaldes **fusioneringens og centraliseringens periode**, hvor den lokale bæredygtighed taber pusten.
Efter mange års udvidelser, moderniseringer og fusioneringer, senest med ARLA, blev **Nordenskov Mejeri alligevel nedlagt i 2001**. **Samme skæbne led Sønderskov Teglværk i 2005**. – Det **positive** er, at bygningerne er overtaget af andre virksomheder, som driver hhv et stort pakkeri og entreprenørvirksomhed med mindst samme antal arbejdspladser som før.
En anden af de bærende piller, **Andelskassen**, har været igennem en lignende udvikling. Den åbne kundebetjening er nu flyttet til Varde, men den lokale Andelskasse i Nordenskov er i stedet **opgraderet til at være regionskontor og erhvervscenter for Vest- og Sydjylland.**
Et stort **gartneri er nedlagt**, og dette område midt i byen er udlagt til **byggegrunde**.

Historien om Nordenskov by bliver indirekte også historien om **Øse by,** som en by der ikke fik de samme udviklingsmuligheder. Byen fremstår nu som et lille landsbysamfund med ca. 80 indbyggere omkring kirke og præstegård, og som sådan er den vores kulturarv og er fortsat en væsentlig kulturbærer i Øse sogn.

Hvordan ser Nordenskovs / Øse Sogns historie ud fremadrettet? – Hvordan vil udviklingen forme sig? – For vi kan / vil jo ikke forestille os afvikling?
Det er svært at vurdere, om byen Nordenskov i 1885 blev skabt på grundlag af bevidst visionær tænkning eller pragmatisk tilpasning til ydre omstændigheder. – Andelstanken, som var opstået nogle år forinden, var dog ganske visionær.
Kan den næste fase i Nordenskov/ Øse Sogns historie blive karakteriseret ved, at bæredygtigheden bevares og udvikles via lokal visionær tænkning?

Kilder:
Øse Sognearkiv.
Øse Sogns Historie v. J.R.Lorentsen 1932.
Øse Sogn 2 v. Grethe og Johannes Madsen 1995.
Andelsbevægelsens betydning for udviklingen i Nordenskov 1885-1945, bachelorprojekt v. Morten Bergsøe.
Jubilæumsskrifter fra Øse Andelskasse, Nordenskov Mejeri og Nørbæk Plantage.
Nationalmuseets bog Danmarks Kirker.

Infrastruktur:

Nordenskov centrum er beliggende, hvor to tidligere hovedveje krydser hinanden, kaldet **"Æ Korshjørn".**
Centralt i byen ligger det gamle torv med "bymuren" med springvand og bænke. Bymuren bærer Nordenskovs byvåben.
På den anden side af vejen er der nyligt blevet etableret endnu et torveområde, Knudsens Plads, på Dagli`Brugsens grund.
I byens sydvestlige kvadrant ligger skole, børnehave, idrætsanlæg og kolonihaver. I den nordøstlige kvadrant ligger "Anlægget", et rekreativt område og nogle virksomheder uden støj- eller miljømæssige problemer.
I alle kvadranter er der villakvarterer. Det nyeste område ligger mod nordvest, hvor der også er ledige byggegrunde.

Nordenskov 2016 set fra vest.

Områdeinddelingen kan endvidere ses på www.vardekommune.dk under kommuneplanens område 12.
Der findes i Nordenskov en **bred vifte af boliger** – ejerboliger, lejeboliger, andelsboliger, ungdomsboliger og ældreboliger – og kolonihavehuse.
De nærmeste egentlige plejeboliger findes i Tofterup, 10 km øst for Nordenskov.

Den gennemgående trafik øst-vest er ført nord om byen under en bro for den nord-syd gående trafik.
Der er **cykelsti** til Øse Efterskole, som ligger ca. 800 m vest for Nordenskov. Der ligger ansøgninger ved Varde Kommune om yderligere tre cykelstier på indfaldsvejene til Nordenskov, og i kommunalplanen er der taget højde for disse ønsker.
Mange af de små veje er dog mindre trafikerede og er anført som cykelruter. Ad mindre veje kan man f.eks. nå Næsbjerg (7 km), og derfra er der cykelsti til Varde.
Der er **busforbindelse** til Varde og Grindsted – foruden skolebusser.

Telefon, IT-forbindelser og TV-signaler fungerer upåklageligt i området. Der er nedlagt fibernet overalt med lynhurtigt internet.

Nordenskov Vandværk, www.nordenskovvand.dk , leverer rent og pesticidfri vand. Vandværket har i 2014 etableret nye boringer i Solbakke Plantage. Vandværket forsyner også Øse og Hodde.

Hjemmeplejen har base på Solhøj Ældrecenter i Nordenskov.
Lægehjælp søges mest i Lægehuset i Agerbæk, 10 km syd-øst for Nordenskov, men også i Ansager og Varde.

Via Ældresagen er der i Nordenskov 1-2 personer som har påtaget sig opgaven som **"Værktøjskassen",** dvs at de står til rådighed med hjælp til småreparationer, at skifte elpære, hænge billede op og lignende.

Demografi:

Hvordan går det med indbyggertallet, går det op eller ned? – svaret er "både og".

Befolkningstal Øse sogn.

År:	1787	1834	1860	1890	1901	1930	1955	1970	1976	1990	2000	2007	2015	2016
Antal:	416	433	600	933	1060	1577	1809	1552	1599	1521	1472	1434	1440	1435

Befolkningstal Nordenskov By.

År:	1930	1955	1970	1976	1990	2000	2007	2015	2016
Antal:	366	453	490	605	643	600	643	689	686

Kilde: Danmarks Statistik.

Af tallene kan aflæses, at **befolkningstallet i Øse Sogn** begyndte at stige fra midten af 1800 tallet, hvor fæstegårdene blev frikøbt fra Nørholm og derefter yderligere blev udstykket til nye landmænd.
Man kan endvidere se, at der var en markant stigning efter etableringen af mejeriet i 1885. Stigningstakten for Øse Sogn var under etableringsfasen af Nordenskov frem til 1920'erne kraftigere end for hovedstaden og provinsbyerne, hvilket var stik imod tendensen på landsplan, hvor de store byer voksede mere end sognekommunerne (også dengang!)
Der ses endvidere, at sognets indbyggertal topper omkring 1955, hvorefter der er et fald, som ser ud til at stoppe omkring 2007.

Først i 1930 blev **Nordenskov By** en selvstændig enhed i forbindelse med folketællingerne. Tendensen i de tilgængelige tal er en stigning i indbyggertal, som foreløbigt toppede i 2015.
Etableringen af mejeriet i 1885 og jernbanen i 1919 havde afgørende positiv betydning for udviklingen i Nordenskov. Men det er et **paradoks**, at også afviklingen af jernbanen i 1972 og mejeriet i 2001 blev efterfulgt af en stigning i indbyggertallet i Nordenskov!

Varde Kommunes kommunalplan fra 2012 indeholder en **prognose for befolkningsudviklingen i Nordenskov skoledistrikt, som er fuldstændigt sammenfaldende med Øse Sogn.**

	Faktiske tal, dst.		**Prognose fra 2012**	
	2007	2016	2016	2025
Øse Sogn:	1434	1435	1397	1329
Nordenskov By:	643	686		
6-13 år:	197	153	161	133
3-6 år:	75	72	73	64
Fødselstal:	17	11	16	18

De faktiske tal pr 1. januar 2016 fra Danmarks Statistik viser, at **indbyggertallet i sognet som helhed stort set er uændret fra 2007 til 2016,** og således går i mod tendensen i prognosen. Men statistikken inkluderer også en **stigning i Nordenskov By fra 643 til 686 indbyggere**.
Dette indikerer, at der også helt lokalt er en vis vandring fra land til by, men understøtter også det almindelige indtryk af mange nye ansigter i Nordenskov by.
Men tendensen er, at befolkningstilvæksten sker i den ældre aldersgruppe (67+). Fødselstallet og antallet af skolebørn er i perioden faldet mere end prognosen, mens antallet af børnehavebørn holder nogenlunde stand.

Prognosen for 2025 virker pessimistisk for det samlede indbyggertal, mens det for fødselstallet virker optimistisk – vurderet ud fra de faktiske tal for de sidste 10 år.
Det synes overraskende, at prognosen forudser en øgning i aldersgruppen 21-25 frem til 2025. I de midaldrende aldersgrupper ses i bedste fald stagnation, hvorimod der i alderen 67+ forudses en signifikant stigning.

Den demografiske udvikling indikerer, at der også for Nordenskov og omegn er **behov for at vise rettidig omhu** for at stabilisere/forøge indbyggertallet.

Erhvervsliv og institutioner:

Private erhverv:

Vi har i 2015 foretaget en analyse af **virksomhedsstrukturen** i Øse Sogn via erhvervsforeningen ProVardes registrering af virksomhederne. Med baggrund i vort kendskab til området er nogle virksomheder pillet ud af statistikken som ophørte eller flyttede. Vedrørende antallet af ansatte er der foretaget opringninger til indehaverne, hvor der har været tvivl om ProVardes oplysninger.
Vi kan således med stor sikkerhed sige, at oplysningerne for såvel virksomheder og arbejdspladser i høj grad er retvisende.

Der er **registreret ca. 100 private virksomheder i Øse Sogn fordelt på ca 40 forskellige erhverv**, heraf mange enkeltmands- og fritidsfirmaer.

I parentes nævnes antallet af registrerede ansatte. Hvor der ikke kan nævnes et tal, kan der være 0-2 ansatte, (gennemsnitlig 1 ansat), som ikke er medregnet i statistikken.
Landbrug og relaterede erhverv fylder meget i statistikken – i alt er der registreret 36 landbrug (ca 30 ansatte). Skønsvis er ca halvdelen fritidslandbrug. Derudover er der 5 skovbrug, 4 minkfarmere, 2 kartoffelavlere (ca 6), 1 gedeostemejeri med gårdbutik, 1 foderstofhandel (6), 1 vinavler, 1 æbleavler, 1 vikarservice, 1 maskinimport (4) og 1 stor maskinstation, som også har entreprenørvirksomhed (45 ansatte).
Andre fremstillingserhverv: 1 industrimontage (14) og 1 pakkeri (15), 1 tekstil og broderi, 1 kagebageri (1).
Byggeri og håndværk: 6 tømrer/snedker virksomheder (i alt ca 25), 3 murere (i alt ca 25), 2 VVS-service (1), 2 IT-service, 2 tækkemænd (i alt 10), 1 el-service (9), 1 glarmester, 1 autoværksted og bilhandel (6), 1 ingeniør, 1 bygningstekniker.
Serviceerhverv i øvrigt: 2 frisører, 2 massører, 2 rengøring, 1 vagtselskab (7), 1 dyrlæge for smådyr, 1 revisor (2), 1 bogføring, 1 automatiktekniker, 1 kro (2), 1 grillbar, 1 vognmand, 1 multiservice.
Handel: 1 Dagli`brugs (18 deltids arbejdspladser), 1 Røde Kors butik (alle frivillige), 1 handelsvirksomhed, 1 garnbutik, 1 marskandiser.
Kunst: 2 gallerier.
Bankvæsen: Danske Andelskassers Banks **erhvervs- og regionskontor for Vest- og Sydjylland** (32). Den mere "lavpraktiske" kundebetjening foregår nu i Andelskassen Varde.

Inden for ovennævnte **private erhverv** er optalt mindst **258 arbejdspladser**, heriblandt elevpladser, især inden for landbrug, håndværk og handel.

Mejeriets ophør i 2001 var et tab – også vedrørende elevpladser. Rigtigt mange unge i Øse sogn blev førhen uddannet (og opdraget) på Nordenskov Mejeri.

Hvad gør man så i dag i Nordenskov for at få en praktikplads ?
En ung pige i byen på 20 år manglede en praktikplads som led i studiet til markedsøkonom. Løsningen blev, at hun for nyligt etablerede en grillbar på torvet i Nordenskov, og grillbaren, som hun nu driver ved siden af studiet, er godkendt som hendes praktikplads!

For ikke at påvirke konkurrencestatus mellem de private virksomheder har vi (bortset fra grillbaren) valgt ikke at beskrive de enkelte virksomheder nærmere. Der henvises til byportalen www.nordenskov.dk.
På det generelle plan skal dog nævnes, at håndværkere og servicevirksomheder sætter en ære i at reagere hurtigt ved akutte problemstillinger.

Andelskassen 2016.

Offentlige- og selvejende institutioner:

Vi har i Øse Sogn **to velrenommerede skoler**, Nordenskov Skole og Øse Efterskole.

Nordenskov Skole, www.nordenskovskole.dk, blev bygget 1981 efter nedlæggelse af Øse og Hostrup skole.

Nordenskov skole har 27 ansatte, heraf 13 lærere og 5 pædagoger og p.t. 124 elever fra 0-6 klasse. Læs mere på www.nordenskovskole.dk.
Skolen **har flere gange gjort sig positivt bemærket**. I 2008 udnævnt som månedens skole, jfr undervisningsministeriets hjemmeside. For nogle år siden blev den tildelt prisen som Varde Kommunes sociale virksomhed. Skolens læseplan **"fra læseføl til læsehest"** med fokus på tidlig indsats er anerkendt ud over skolens grænser.
Lærernes specielle kompetencer udnyttes ved dannelsen af valghold – jfr skolereformen – bl.a. er faget **italiensk** meget populær blandt eleverne.
Alle elever har i 2015 fået **bærbare computere** til undervisningsbrug.
2005 blev der på skolens grund etableret et udendørs undervisningsrum, specielt egnet til fagene natur og teknik. Naturområdet som kaldes **Owen Lund** (jfr Owen Luft) har shelter, værksted og væksthus.
Nordenskov Skole er p.t. med i forskningsprojektet **"Trivsel og Bevægelse i Skolen".**
August 2015 blev der på skolen oprettet en **juniorklub, Klub Teens,** for børn i 4-6 klasse. Der er p.t. tilmeldt 45 børn ud af 53 mulige, hvilket må betegnes som en succes. To pædagoger varetager klubarbejdet, hvor børnene i høj grad er medbestemmende.
Klubben har åbent to skoledage om ugen og en aftenåbning om måneden. Tidspunkt og aktiviteter koordineres med idrætsforeningen NUIF, så man ikke "stjæler" hinandens børn.
Skolen har endvidere et samarbejde med idrætsforeningen i læringsøjemed. Børnehaven, som er nabo, inddrages også i skolens liv.

Nordenskov Skole 2016.

7-9 klasse går på Næsbjerg Skole, 7 km vest for Nordenskov.
På Campus i Varde er undervisningen samlet for 10. klasse, gymnasium og handelsgymnasium.

Erhvervsskolerne findes i Esbjerg.

Øse Efterskole, www.oese.dk, blev etableret af en kreds af lærere i 1981, som overtog bygningerne efter den nedlagte Øse Skole. Skolen ligger ca. 800 m vest for Nordenskov. Der er cykelsti mellem skole og by.
De fysiske faciliteter er med årene løbende blevet udvidet og opdateret samtidigt med stigende elevtal**.**
Efterskolen er meget populær og er altid fuldt optaget. Der er 90 elever i 9. og 10. klasse.
Der er i dag 18 medarbejdere inkl 10 lærerstillinger.

Forstanderparret indtil 1. august 2016 var med til at oprette skolen i 1981, og deres engagement har betydet meget for skolens flotte status.

Skolens linjer er de såkaldt kreative fag musik, teater og kunst. Disse fag er samtidigt et tilbud til kulturlivet, som borgerne kan nyde lokalt – med mindre skolen vælger at optræde udenbys, som for nogle år siden med den storslåede opsætning af musikalen Chr. IV på Koldinghus. – den fjerde linje er film, animation og IT, et fag som Øse Efterskole var den første til at oprette.
Men **begrebet "kreativitet**" er på Øse Efterskole også et **pædagogisk værktøj**, som søges indarbejdet i alle fag.
Skolens personale er i deres daglige virke meget bevidste om skolens værdigrundlag, som i den korte udgave kan beskrives således **" medleven, medansvar, medindflydelse**". Det mere fyldige værdigrundlag er beskrevet i en "Værdiencyklopædi". Læs evt mere på efterskolens hjemmeside www.oese.dk

Børnehaven Teglhuset, www.boernehaverneinordoest.vardekommune.dk/boernehaven-teglhuset.aspx.
Børnehaven var oprindeligt placeret i en ældre lærerbolig ved Øse Skole, som lå i nærheden af teglværket – deraf navnet.
1996 blev der bygget en ny børnehave som nabo til Nordenskov Skole, og den blev udvidet 2001 og **har et stort naturområde med stier, bakker og træer.**

Nordenskov børnehave, Teglhuset.

Der er ansat 5 pædagoger og 3 pædagogmedhjælpere, og børnehaven huser i øjeblikket 59 børn. De pædagogiske principper følger dels lovgivningen, dels skiftende fokusområder efter aftale med Varde Kommune. F.eks. er der i 2015 fokus på inklusion, digitalisering og tidssvarende læringsmiljøer.

Dagplejere.
Der er i byen 9 kommunale dagplejere, som tager sig af børnene i 0-3 års alderen. Dagplejerne (og børnene) mødes jævnligt – f.eks. på legepladsen i Anlægget eller i børnehaven.

Solhøj Ældrecenter er navnet på Nordenskovs ældreboliger, hvor der er fast personale i dag- og aftentimerne. Om natten skal man tilkalde den kørende hjemmepleje.

Hjemmeplejen for Varde kommunes nord-øst region har base på Solhøj, hvor de 30 Sosu-hjælpere og assistenter mødes. De betjener områderne Nordenskov, Ansager og Skovlund.

Sygeplejen, som har base i Tistrup, har et kontor på Solhøj, hvorfra en sygeplejerske betjener Øse Sogn.

Arbejdspladser i Øse Sogn, sammenfatning:

Private erhverv, i alt 258 arbejdspladser, herunder:

Landbrug og relaterede erhverv: 91
Fremstilling i øvrigt: 30.
Håndværk: 76.
Service i øvrigt: 11.
Handel: 18.
Bankvæsen: 32.

Offentlige og selvejende erhverv, i alt 93 arbejdspladser, herunder:

Lærere: 23
Pædagoger: 10.
Dagplejere: 9.
Hjemmeplejen: 30, (base i Nordenskov, men betjener et større område)

I alt 351 arbejdspladser.

Alle i byen er enige om, at man bør bakke op om det lokale, f.eks. handelsliv og håndværkere. Hvis alle er bevidste om det i den daglige færd, vil det være en stor styrke for byen – men her er der nok behov for en kulturoptimering - at man i øget grad går fra pæne tanker til handling.

Natur:

Karlsgårde Sø, Nørbæk Plantage, Holme Å, Tambours Have og Øse Lund udgør et sammenhængende naturområde i den nordlige del af Øse Sogn.

Karlsgårde Sø www.karlsgårde.dk blev dannet i 1920 i forbindelse med oprettelsen af landets næststørste **vandkraftværk**.

Nørbæk Plantage, som de lokale bønder etablerede i 1905, måtte allerede i 1920 afhænde noget af plantagen til søen, således at plantagen i dag omkranser søen.
Vandforsyningen skete ved opstemning af vandet fra Holme Å til Holme Å Kanal og i 1945 suppleret ved opstemning af Varde å til Ansager kanal. I 2010 blev Ansager kanal nedlagt og Varde å genoprettet som led i optimering af gydeforholdene for **den sjældne fisk snæbelen og vardelaksen**.
Karlsgårdeværket og området er fredet. Værket producerer stadig strøm som led i en udstillingsfunktion.

Holme Å løber ind i Øse Sogn ca. 5 km øst for Nordenskov. I Hostrup er der en opstemning, således at Holme Å og Holme Å Kanal løber parallelt ca 1 km nord for Nordenskov og videre til hhv Varde Å og Karlsgårde Sø.
Langs åen og kanalen er der vandresti, som er en del af **Kyst til Kyst stien**, www.kyst-kyststien.dk, fra Blåvandshuk til Vejle. Langs ruten er der overnatningsmuligheder, og man er også velkommen til at bruge Owen Lund, naturområdet ved Nordenskov skole, hvor der er en shelter.

Især om sommeren kan man også tage en cykeltur langs kanalen – og f.eks. opleve **den flotte isfugl** og grævlingegrave i kanalskrænten.
Der foreligger planer om, at også Holme Å kanalen skal nedlægges og Holme Å genoprettes.

Isfugl.

Ved indløbet af kanalen i Karlsgårde Sø ligger **Tambours Have,** www.tambour.vardekommune.dk.
Den korte version af havens historie er følgende:
I 1939 købte en skræddermester Gerhard Tambour et stykke jord ved søen mhp jagt og fiskeri og etablerede samtidig en køkken- og frugthave på 1.500 m^2, men han fik lyst til mere.
Gradvist indtil sin død i 1978 udvidede han haven til 25.000 m^2 , og der blev opbygget stenhave (fundamentsten fra Nørholm Gods), geografisk have, japansk have, have for krydderurter og medicinske planter og i øvrigt et væld af forskellige planter og træer. I anledning af grundlovens 150 års dag blev "Grundlovsegen" plantet, og haven danner hvert år rammen om et grundlovsmøde.
1979 blev haven kommunalt ejet og drives nu af en haveleder og støtteforeningen Havens Venner.
Faciliteter for besøgende er løbende blevet udvidet.
Haven er flot vedligeholdt og er **Øse Sogns væsentligste turistmål.** Se meget mere på hjemmesiden.
Ved haven er der bygget en gangbro over indløbet til søen, som indbyder til en vandre- eller cykeltur omkring søen.

Tambours Have.

Ligeledes ved Holme Å kanalens indløb ligger **Øselund**, som er en plantage af bøgetræer.

En gruppe mennesker i Nordenskov har for nogle år siden etableret **vandre- og cykelruter**, som kom i stand efter megen velvillighed fra mange lodsejere. Disse ruter er nedfældet på små kort, som er tilgængelige ved klubhuset i "Anlægget" i Nordenskov.
En af cykelruterne fører østpå i forlængelse af Abildhedevej tæt på Holme Å. I foråret 2015 kunne man her på en øde strækning opleve at se ravne, traner og havørne.

Udsyn

Nordenskov / Øse Sogn var før kommunesammenlægningen beliggende i **Helle Kommune**.
Borgerne i Nordenskov og omegn har stadig **et særligt tilknytningsforhold til dette område**, som i dag kan betegnes som Varde Kommunes port til Østjylland – Billund og Vejen Kommune.

Områdets største by er Agerbæk, som ligger 10 km øst for Nordenskov og har ca 1600 indbyggere og lægehus. 7 km vest for Nordenskov ligger Næsbjerg og 12 km mod syd ligger Årre. Begge disse byer er Blomstrende Landsbyer, og begge har som Nordenskov været kåret som Årets Landsby i Varde Kommune. I det gamle kommuneområde findes endvidere landsbyerne Starup-Tofterup, Fåborg (også Årets Landsby), Roust og Grimstrup. Sidstnævnte hører nu til Esbjerg Kommune.

Landsbyerne i den gamle Helle Kommune har traditionelt haft et samarbejde, som fortsat består – især imellem idrætsforeningerne.
Helle Idrætssamvirke er et typisk eksempel på samarbejdet. Det er en paraplyorganisation / forum, hvor repræsentanter fra de nævnte byers idrætsforeninger mødes mhp at udveksle gode ideer og erfaringer.
Helle Idrætssamvirke er indehaver af fælles remedier – telte, borde, stole, bar osv –som anvendes på skift til sportsfester i de nævnte byer.
Idrætssamvirket arrangerer sammen med DGI og Helle Hallen "Fed Fredag" fire gange om året. Det er en alkoholfri fest for børn og unge fra 4. klasse. Op til 1.200 børn og unge fra et større område samles her til spil, idræt, dans og musik.

Owen Luft Kånsert foregår på Nordenskov Stadion, men begivenheden arrangeres i dag i et samarbejde mellem NUIF og Agerbæk Idrætsforening, både på det organisatoriske plan og på det praktiske plan ved i fællesskab at stille med de nødvendige ca. 700 frivillige hjælpere.

Nordenskov Byportal har også et samarbejde med de omkringliggende landsbyer, som i den forbindelse også tæller Ansager (9 km) og Tistrup (10 km). En fælles database er under udvikling. Tistrup News leverer film til Nordenskov Byportal.

Vil man opleve kunst er det nærliggende at tage til Tistrup, hvor det anerkendte kunstmuseum Janus Bygningen ligger.
Borgerne i Øse sogn tager endvidere gerne til Ansager for at få en musikoplevelse i Musikgalleriet Mariahaven, hvor Helge Engelbrechts TV-transmitterede sommerkoncerter foregår.

Der er ikke – på samme måde som det omtalte – et særligt formelt samarbejde med landsbyerne vest for Varde. Det har der ikke været tradition for, og pga Varde Kommunes arealmæssigt store område vil det nok heller ikke være naturligt.

På det mere uformelle plan har mange borgere i Nordenskov og omegn dog taget aktivt del i **amatørteatret Syvkanten**, som har udgangspunkt fra landsbyen Janderup vest for Varde. Syvkanten (landets største amatørteater) opfører hver sommer et større teaterstykke eller musical i Arnbjerg parken i Varde. Det gennemsnitlige tilskuertal har de senere år været 20.000- 30.000.

På det mere uformelle plan har mange borgere i Nordenskov og omegn dog taget aktivt del i **amatørteatret Syvkanten**, som har udgangspunkt fra landsbyen Janderup vest for Varde. Syvkanten (landets største amatørteater) opfører hver sommer et større teaterstykke eller musical i Arnbjerg parken i Varde. Det gennemsnitlige tilskuertal har de senere år været 20.000- 30.000.
Et tema, som også peger ud over bygrænsen er **herreholdet i volleyball**, som netop er rykket op i 1. division efter at have vundet 2. division som ubesejret. Ud over dygtige lokale spillere har holdet udenlandske spillere fra USA, Canada og Lithauen, og idrætsforeningens projekt og målsætning er oprykning til herreligaen.

Samarbejdet med Varde Kommune er generelt positivt.
I særdeleshed har kommunen og forsyningsselskabet Din Forsyning været meget lydhøre over for Nordenskovs planer vedrørende **regnvandsprojektet LAR** (lokal afledning af regnvand og etablering af "stillegader").
Projektet har fået mediernes bevågenhed. Bla. har TV2 i 2016 haft et tema vedrørende separering af regnvand med udgangspunkt i det alternative projekt i Nordenskov.
Ligeledes har Varde Kommune været meget hjælpsom i processen med forskønnelse af det nye torv.
Da en central del af planen var en æblehave, blev projektnavnet **"The little Apple"** – jfr The big Apple, New York. Siden er navnet dog blevet Knudsens Plads efter den tidligere ejer af pladsen.
I afsnittet "Udstråling" findes en nærmere beskrivelse af regnvandsprojektet og Knudsens Plads.

I øjeblikket (juli 2016) er byen i samarbejde med Varde Kommune i gang med en proces vedrørende en fremtidig **udviklingsplan.**

Kultur og arrangementer

Kultur skal i første omgang forstås således: **Hvordan opfører vi os ?**

Måske er det bedst med en bedømmelse udefra. Hvis man spørger folk bosiddende uden for regionen, er der ikke mange, der har kendskab til Nordenskov. Men når det endelig sker, er det slående, at flere personer uafhængigt af hinanden har sagt **"Nåh, det er der, de holder så mange fester "!**
Og der er ganske rigtigt tradition for at benytte mange lejligheder til en større fest - konfirmation og "efterkonfirmation", bryllup, sølvbryllup, guldbryllup, runde fødselsdage eller andre mærkedage. I den forbindelse er der stadig behov for **kroen** og **forsamlingshuset.**

Nordenskov Kro

Der er en mangeårig tradition for, at Dagli´Brugsen administrerer **"opmærksomhedslisten**", hvor man kan vise sin opmærksomhed i forskellige kategorier:
Receptionslisten, hvis man agter at møde op til begivenheden – *Blomsterhilsen*, til dem man kender godt, men ikke forventer en invitation – *Telegramhilsen*, til dem man kender knap så godt - *Mindegave* ved begravelse.
Hvis man er *inviteret* (eller forventer at blive det efterfølgende) sørger man selv for en gave. – taksten for gaven kan man naturligvis selv bestemme – men man kan evt aftale en takst med ens **bydelav** eller andre rutinerede festgængere.

Når man ankommer til en fest er der tradition for, at man ved ankomsten hilser ved at give hånd til alle gæster, selv om man skal kante sig mellem stolerækkerne (i følge Inge Corells bog om takt og tone er det dog legalt at undlade at give hånd til siddende gæster).

Det er en fristende hypotese, at den årlige store musikfestival **Owen Luft Kånsert** (jysk for Open Air Consert) er en videreudvikling af Nordenskovborgernes trang til fest? – Også denne begivenhed har udviklet sig, så selve billetsalget i den kolde februar måned er blevet til en slags forfest, hvor folk hygger sig med bål og andet gennem hele natten, før salget åbner. Billetterne er som regel udsolgt efter ca en halv time.
Efter Owen Luft Kånserten er der naturligvis en stor fest for alle frivillige hjælpere.
Owen Luft Kånsert beskrives nærmere i afsnittet "Foreningsliv".

Især blandt den ældre generation er der tradition for at anvende kaldenavne eller øgenavne (formentlig som i andre landsbyer).
I Nordenskov synes der dog at være usædvanligt mange **sprogligt velklingende øgenavne** i omløb – langt de fleste godmodige, beskrivende og med et humoristisk islæt. Som eksempler kan nævnes Krudt-Aage (sælger af nytårsskyts), Aage Solar (afdød mekaniker), Syveren (fodboldspiller), Stunt Maren (uheldsbilist).
Også gader kan have øgenavne. I folkemunde er den tidligere Søndergade altid blevet kaldt Rævestræde, vist nok efter en person med en ræv bag øret. Ved kommunesammenlægningen skulle det officielle navn ændres, og efter beboernes ønske blev Rævestræde derefter officielt.
Der er adskillige andre, som først bør læres, når man evt flytter til byen. Som tilflytter kan man i flere år more sig med at lære disse øgenavne at kende.
Generelt er Nordenskovborgernes omgangstone præget af humor.
I Nordenskov kan man ofte opleve, at **folks bopæl** ikke angives med en egentlig adresse. Især fra dem, der har boet en lang årrække i byen, kan det f.eks. stadig lyde "De bor på Emil Davidsens ejendom", - selv om Emil afhændede gården allerede i 1970-erne!

Børns vilkår er gode i Nordenskov, hvilket er noget af det første, der nævnes, når forældre spørges om deres motivation for at bo i byen. Vi har indtryk af (via familie og venner i storbyer), at det også gælder potentielle tilflytterfamilier – hvis de i øvrigt havde muligheden for at flytte til området.
Børnene har vide rammer angående plads og udfoldelsesmuligheder. Der er mulighed for at give lang snor i relation til opsyn, uden at det går ud over sikkerhed og tryghed
Den kendsgerning, at **de fleste kender de fleste**, også børnene, er væsentlig i den forbindelse.
Der er tradition for, at **børn og unge** i stort omfang deltager i en eller anden form for **idræt**. Traditionen indebærer også, at man fra omkring 12-13 års alderen begynder som hjælpetræner. Mange unge har erfaret, at trænerjob er et plus på ens CV, når man senere søger job eller uddannelse.

Musik har også en del børn og unges interesse. Owen Luft Kånsert (omtales under foreninger) startede oprindeligt med lokale bands. En del unge dyrker musikken via Varde Musikskole eller Helamus i Agerbæk
Fritidsjob er stadig in, men børn og unge fester også og mødes med jævnaldrende til **"Fed Fredag"** i Helle hallen. I gymnasietiden er det typiske mødested "Det lille Apotek" i Varde.

Man går også **i kirke** i Nordenskov / Øse Sogn. Ved en opgørelse i 2013 kom der gennemsnitligt 59,7 personer til gudstjenesterne. Dvs ca 4% af sognebørnene mod skønsvis 2% på landsplan.
Vores præst fejrede 25 års jubilæum i 2015, hvor der blev vist anerkendelse for hendes indsats fra alle dele af hendes sogne (Øse og Næsbjerg).
Præsten har gennem årene været meget initiativrig mhp arrangementer ud over den traditionelle gudstjeneste, således at kirken - med opbakning fra menighedsrådet - må siges at være **den største kulturformidler målt på antallet af "events".**
Som eksempler kan nævnes temagudstjenester (dåb, barnevognsbørn, koncert, teater), sogneaftener med foredrag, minikonfirmandundervisning for børn i 3. Kl. babysalmesang, friluftsgudstjeneste i Tambours have, deltagelse i byens kulturaften. Sammen med andre sogne arrangeres **konfirmandundervisning via rollespillet Luthers Nøgle** og salmesangsdag for skolebørn i Ribe Domkirke. Se mere på www.oesekirke.dk.

Nordenskov Kro og forsamlingshuset danner rammen for andre kulturbegivenheder som koncerter, dilettant og revy, som altid er et populære.
Generalforsamlinger kan også være et tilløbsstykke – hvis der hører spisning med!- Så kommer der som regel så mange, at man formentlig ikke føler sig forpligtet til at stille op til bestyrelsen.

Kunst. Der er flere billedkunstnere blandt Øse sogns borgere. Af mere etablerede kunstgallerier kan nævnes **Øse Galleri** www.gallerioese.dk og **Linda Sejersens galleri** www.linda-sejersen.dk. Linda Sejersen har i sin kunst bl.a. et tema med køer (jfr. køernes historiske betydning), og hun er hvert år deltager i "Kunstrunden for Sydvestjylland".
Øse Efterskoles kunstlinje har bidraget med malede træstammer ved indkørslen til skolen. Og hvert år dekorerer eleverne på kunstlinjen en tunnel under omfartsvejen (hvor naturvandrestien ender). Begge dele inspirerende og flot kunst, som hører med til det daglige billede af byen og omegnen.

Skolerne og **børnehaven** står også centralt i kulturlivet. Nye kontakter og fremtidige fællesskaber opstår som bekendt ofte via børnene! – Er omtalt under afsnittet "Erhverv".

Kommunikation

Nordenskov/Øse Sogn har en **veludviklet hjemmeside** www.nordenskov.dk , som har en fast og dygtig webmaster. Hjemmesiden, Nordenskov Byportal, **opdateres dagligt** vedrørende nyheder fra byen og omverdenen. Alle kommende begivenheder i området annonceres her, ligesom den indeholder en mængde oplysninger om Nordenskov og omegn i almindelighed.
Hjemmesiden samarbejder med de omkringliggende landsbyers hjemmesider.

Webmaster administrerer endvidere en **Infoskærm**, som er placeret i Dagli` Brugsen.

På skrift kan man holde sig orienteret via **bladet NØWS** (Nord,Øst,West,Syd) - jfr det amerikanske blad NEWS.
Bladet udkommer fire gange om året. For mange ikke IT-vante fungerer det som et opslagshæfte, hvor man f.eks. kan orientere sig om kommende tiltag i de forskellige foreninger eller se, hvem der sidder i bestyrelsen for en forening.

Orientering via de sociale medier, især **Facebook**, er blevet meget udbredt de senere år, men **flyers** anvendes stadig jævnligt forud for vigtige møder eller begivenheder.
Ligeledes er **store opslag og skilte** stadig nødvendige, for at borgerne bliver opmærksomme på møder og lignende. Hjemmeside og facebook er godt for mange, men fanger næppe de fleste i byen.

Men den **direkte samtale** borgerne i mellem er stadig vigtig – det har ofte vist sig, at potentielle resurser først flytter sig, når de får en **prik på skulderen** – det kan være med henblik på et vigtigt møde eller opfordring til at tage del i en opgave, der skal løses i byen.

Nyligt tilflyttede borgere kontaktes direkte af velkomstgruppen mhp at overbringe en **velkomstkurv**.

På www.nordenskov.dk er der under overskriften **"Vi ses i Nordenskov"** samlet en række indslag, som især henvender sig til potentielle nye borgere, f.eks. "afstandscirklen", Nordenskovfilmen, streetviews, Bo i Nordenskov, velkomstfolder og jobs.

Med henblik på mere offensivt at synliggøre Nordenskov og omegn for omverdenen har velkomstgruppen deltaget i Varde Kommunes tiltag vedrørende tilflytning med - bl.a. med **uddeling af reklameskriftet "Bo i Nordenskov"**, som på en kort - og til dels humoristisk - facon beskriver de vigtigste fakta vedrørende Nordenskov og omegn. På hjemmesiden findes skriftet også på **engelsk og tysk**.

Ugeaviserne Varde og Ansager, samt **JydskeVestkysten** anvendes stadig mht annoncering og omtale, og disse medier har også vist interesse for vores tiltag i byen.

Organisation

Ved et stort borgermøde med ca 400 deltagere blev **Nordenskov Fællesvirke (NF)** dannet i september 2012.
Baggrunden var dels et stort ønske om at iværksætte ideer til udvikling af Nordenskov og omegn, dels behov for at koordinere de mange foreningers allerede igangværende aktiviteter.
NF blev dannet som en **paraplyorganisation** – og ikke som en forening, og der er ikke indtægter i form af kontingenter.

NF består af en **udøvende forsamling inkl en formand på 14 personer**. 10 personer er valgt af borgerne. 4 personer vælges i lige år, 3 personer i ulige år. Endvidere 3 suppleanter, som vælges årligt. Endvidere er der 4 repræsentanter fra hhv borgerforeningen, idrætsforeningen, skole og institutioner samt udviklingsrådet, således at disse også er en del af Fællesvirkes aktiviteter - ud over deres egne tiltag.
Alle borgere – eller foreninger – kan tage del i Fællesvirkes tiltag. Til de specifikke opgaver har nogle borgere meldt sig på eget initiativ, andre ved at få et prik på skulderen. Nogle opgaver er uddelegeret til foreningerne, f.eks. kulturaften.
Ved borgermødet i 2012 blev der endvidere oprettet en "resurseliste", hvor borgerne tilmeldte sig med deres kompetencer efter eget ønske og tid.

NF tager sig ikke af foreningernes sædvanlige aktiviteter, er højest koordinerende via et nedsat udvalg.
For NF har **fokus** hidtil været rettet mod ideer og tiltag mhp udvikling og synliggørelse af Nordenskov og omegn. P.t. (2016) er der fem fokusområder, regnvandsprojektet (LAR), forskønnelse af midtbyen (Projekt Knudsens Plads), velkomstkomiteen, udviklingsplan og projektet Blomstrende Landsby.
LAR-projektet er nærmere beskrevet under afsnittet "Udstråling", men kan her nævnes som et eksempel på godt samarbejde med Varde Kommune og forsyningsselskabet Din Forsyning– specielt fordi det organisatorisk er arrangeret med **"direkte linjer"** mellem de involverede parters tovholdere.
Nordenskov Fællesvirke: www.nordenskov.dk/virke.

Formelt er det stadig Borgerforeningen, som tegner byen udadtil, hvis man ser bort fra Fællesvirkes specifikke projekter. Men da disse projekter har været fokusområde de senere år, har **kommunikationen med kommunen og medierne for en stor del gået igennem Fællesvirke**, (hvor borgerforeningen jo også er repræsenteret).
Borgerforeningens virke er beskrevet under "Foreningsliv".

Organisationsformen har i relation til de mange foreninger været til debat de senere år. Den mest rationelle form er formentlig ikke fundet endnu. Måske er tiden inde til nye fusioner?.

Foreningsliv, netværk, sammenhold

Foreningsliv

Nordenskov og omegn / Øse Sogn har igennem mange år haft et **mangfoldigt foreningsliv.**
I forhold til områdets størrelse er der så mange foreninger, at der nemt kan opstå unødig og uhensigtsmæssig konkurrence om at markere sig og ikke mindst at få plads i kalenderen.
Det var en delårsag til, at **Nordenskov Fællesvirke** blev dannet i 2012. NF er en paraplyorganisation, som bl.a. tilskynder til samarbejde og koordinering imellem foreningerne. NF beskrives nærmere under afsnittet Organisation. Se evt under www.nordenskov.dk/virke.

Her følger en beskrivelse af de væsentligste aktiviteter i de enkelte foreninger.

Nordenskov Borger- og Sogneforening: www.nordenskovborgerforening.dk
Foreningen er organiseret som en traditionel forening med bestyrelse og medlemmer. Ca 260 husstande er medlem af foreningen.
Formål: At varetage Nordenskov og omegns tarv og administrere foreningens ejendom, Nordenskov Lystanlæg og Idrætsplads (Den gamle idrætsplads, hvor der i dag spilles kroket). I daglig tale kaldes den blot "Anlægget".
Foreningen har traditionelt stået for bl.a. fastelavnsfest, affaldsindsamling, Sct. Hans fest, borgerfest (Fugleskydning) og juletræsfest i nævnte rækkefølge over året.
I de senere år er borgerfesten – lokalt benævnt "Fugleskydning" – arrangeret i samarbejde med idrætsforeningen og kaldes nu **"Torvegail"**. Den består af en blanding af markedsdag, fugleskydning og "spil uden grænser". Dagen afsluttes med fællesspisning og musik, hvor den nye fuglekonge kåres, og der uddeles diverse priser for ekstraordinær indsats.
Borgerforeningen sørger for snerydning af fortove, den traditionelle gadejulebelysning og torvets juletræ.

Borgerforeningen var for tre år siden initiativtager til en konkurrence blandt borgerne om **julepyntning af postkasser**. Opfordringen blev godt modtaget af både land og by.
Måske er ideen taget op andre steder i landet, efter at både TV-Syd og derefter Landet Rundt har haft indslag om konceptet.
Ideen har skærpet borgernes sans for lys i den mørke tid, idet Nordenskov, Øse og landområder op til jul funkler som aldrig før set.

Det seneste tiltag er **Det Grønne Team**, som sørger for, at byen præsenterer sig pænt, bl.a. med blomster ved byportene.

NUIF, Nordenskov Ungdoms- og Idrætsforening: www.NUIF.dk
NUIF blev dannet 1976 ved sammenlægning af gymnastik- og ungdomsforeningen og idrætsforeningen, og har p.t. ca 600 medlemmer, hvoraf mange deltager i flere idrætsgrene.
Foreningens **primære opgave** er at tilbyde en bred vifte af idrætsaktiviteter til Nordenskov og omegn.

Aktiviteterne foregår primært på skolens område, indendørs- og udendørs, men også i Helle Hallen.
Der tilbydes volleyball, gymnastik, fodbold, håndbold, ridning, badminton, tennis, krocket, krolf og bob.

Foreningens sportslige flagskib må siges at være volleyball, som man har satset særligt på gennem flere år. Det har resulteret i, at **herreholdet netop i april 2016 er rykket op 1. division. Der er tre udenlandske spillere på holdet. Målet er at rykke op i herreligaen inden for tre år**. Dameholdet spiller i Danmarksserien. Turneringskampene for herre- og damehold afvikles i Helle Hallen.
Der trænes i **kidsvolley** allerede fra 0-klasse.

Et point smashes hjem.

En anden stærk aktivitet er **gymnastik,** som dyrkes af alle aldersgrupper. Der dyrkes flere forskellige former for gymnastik, senest er tilkommet ACT og Teen Crossgym, som fokuserer på styrke og kondition. I 2015 havde NUIF en kvindelig repræsentant på DGI´s verdenshold.

For den mere modne aldersgruppe er **krocket, krolf og bob** populært. NUIF var med fra starten, da der blev etableret kroketturneringer - og det blev sagt, at NUIF havde verdens største hold målt i forhold til indbyggertal.

Håndbold dyrkes overvejende via **Team Helle** i fællesskab med nabobyerne.
Fodbold har i en periode været nedtonet til fortrinsvis skolealderen, men i øjeblikket er der en stigende søgning også af voksne, som p.t. spiller i serie 5 og 6.

En tradition, som holdes ved lige, er at idrætsudøverne allerede omkring 12-13 års-alderen bliver tilskyndet til at tage del i foreningslivet i form af hjælpetrænerfunktioner og senere kursusaktivitet.

NUIF har i en årrække stået for udgivelsen bladet **NØWS** (Nord, Øst, West, Syd) jfr NEWS.
Bladet udkommer til alle husstande i Øse Sogn fire gange om året, og er et blad, der informerer om foreningernes programmer, bestyrelser og udvalg, referater fra begivenheder osv. Et godt opslagsblad at have liggende ved hånden.

Owen Luft Kånsert

Omkring 1990 begyndte NUIF – ud over idræt – at tilbyde **musik** i forbindelse med den årlige sportsfest. Der blev arrangeret en minifestival, hvor lokale amatørbands spillede. Det blev et tilbagevendende populært indslag i sportsugen. Efter nogle år fik man succes med en Kim Larsen koncert og senere med Smokie, som spillede flere år i træk.
På den baggrund fik nogle ildsjæle i foreningen **mod på at tænke stort** og i samarbejde med Agerbæk SF etablerede man en større endags musikfestival kl. 12-24 med 5-6 kendte professionelle grupper – fortrinsvis de kendte danske navne.
Festivalen fik navnet **"Owen Luft Kånsert", som er blevet et brand**, som formentlig er kendt i det meste af Sønderjylland – og i hvert fald af næsten alle danske musikere.
Owen Luft gennemføres ved hjælp af ca. **700 frivillige**, men udførelsen er på professionel plan, scenen stor og flot og faciliteterne helt i top.
Festivalen finder sted på Nordenskov Stadion i læ af de omgivende træer i slutningen af juni som indledning til sportsugen.

Owen Luft Kånsert

De **5000 billetter**, som sælges i februar, bliver hvert år revet væk inden for ca en halv time.
Det er en fest for alle aldre, en familiefest, studenterfest, vennefest, gensynsfest. Der er også et særligt afsnit for børn.
Hjemmeside: www.owenluft.dk

Nordenskov Forsamlings- og Kulturhus: www.nordenskovforsamlingshus.dk
Stedet ejes og drives af en andelsforening. Foreningens økonomiske basis består af aktive medlemmer, som køber andelsbeviser a 2.500 kr. Endvidere kan man som passivt medlem støtte huset med et årligt bidrag, p.t. 150 kr.
Forsamlingshusets formål er at skabe aktiviteter til fordel for borgerne i Øse Sogn. Det kan være musik, foredrag eller markedsdag. Foreningen har været en meget aktiv deltager i byens **Kulturnat,** som de senere år har fundet sted i september**.**
Huset har en større og to mindre sale med tilhørende køkken, som kan lejes til fester eller andre arrangementer, med og uden personale.

Øse Sogns Menighedsråd: www.oesekirke.dk
Øse Kirke er en evangelisk-luthersk folkekirke.
Menighedsrådets opgaver er at varetage kirkens ejendom og økonomi, at være arbejdsgiver for det ansatte personale, og at synliggøre kirken i lokalsamfundet i form af kirkekoncerter, møder og foredrag.

Præsten og menighedsrådet tager del i lokalsamfundets aktiviteter, f.eks. kulturnat og sportsfest.
Øse Kirke, inkl. præst og menighedsråd, sørger løbende for informationer via facebook.

Nordenskov Aktiv og Flid: www.naof.dk
Foreningen hed oprindeligt Øse Husholdningsforening, som blev stiftet 1926. I 2008 skiftede navnet til Nordenskov Aktiv og Flid, NAOF. Foreningen har 84 medlemmer (2014). Medlemsskabet dækker en husstand.
NAOF stiler efter ca 7 arrangementer om året – f.eks besøg på kulturinstitutioner og virksomheder, modeopvisning, madlavningskurser for mænd og julehygge – men i øvrigt aktiviteter efter medlemmernes ønsker.

Nordenskov Efterløns- og Pensionistforening: www.nordenskov.dk/forening
Foreningen har p.t. 124 medlemmer og arrangerer primært foredrag, sang- og musikaftener og udflugter, heriblandt en årlig tur til udlandet.
Foreningen er medlem af Danske Seniorer.

Solhøjs Vennekreds: www.nordenskov.dk/forening
Foreningen er relateret til **Solhøj Ældrecenter** og har som formål at styrke kontakten mellem beboere, medarbejdere, pårørende og borgere i øvrigt, - at arrangere og yde praktisk bistand ved underholdende arrangementer som udflugter, sang og modeopvisning m.v. – at yde og skaffe økonomisk bistand til afvikling af Vennekredsens arrangementer.
Foreningen har 137 støttemedlemmer (2015).

Øse Sognearkiv: www.nordenskov.dk/forening
Arkivet har til huse på ældrecentret Solhøj og har en betydelig samling, som kan studeres ved en fast ugentlig åbningstid eller efter aftale. I et vist omfang kan arkivmateriale udlånes i studie- eller forskningsøjemed. Arkivet er i gang med digitalisering af arkivmaterialet.

Øse Sangkor: www.nordenskov.dk/forening
Koret er et firestemmigt blandet dame- og herrekor, som har bestået uafbrudt siden 1968. Koret har et stabilt medlemstal på ca 30, og i dag kommer mange medlemmer "udefra".
Der synges danske, engelske, tyske, latinske værker og forskellige genrer, kirkemusik, rytmisk, evt uddrag af opera.
Om efteråret øves primært mhp 3-4 julekoncerter. I forårsperioden øves især med henblik på **det store kortræf i Varde**, hvor over 100 sangere går sammen i et stort kor.
Der synges hver mandag på Nordenskov Skole.

Øse Sangkor

FDF, Nordenskov: www.fdf.dk
FDF`s aktiviteter foregår på en nedlagt landbrugsejendom lige uden for bygrænsen. Der er ca 30 medlemmer, som er delt op i 0-4 klasse og ældre med hver sin ugentlige aktivitetsdag. Orienteringsløb med kompas og GPS er hit sammen med andre aktiviteter.

Tambours Have: www.tambour.vardekommune.dk
Haven omtales under "Natur", men her skal nævnes støtteforeningen **Havens Venner,** som tager del i havens drift og bidrager ved arrangementer.

Øse Sogns Jagtforening:
Foreningen er etableret 1930 og er medlem af Danmarks Jægerforbund. Har ca 100 medlemmer.

Vestjysk Svæveflyveklub: www.bolhede.dk
Klubbens base ligger i Bolhede, 5 km syd-øst for Nordenskov og har ca 50 medlemmer.
Klubben deltager sammen med syv andre klubber fra hele landet i **Termik-ligaen, 1 division**, og har fostret både **danmarksmestre og nordiske mestre.**
Der flyves på helligdage fra marts til oktober, og vil man have en god oplevelse, kan man møde op og få en prøvetur.
Klubben har **skoleflyvning**. Man kan starte som 14 årig og opnå certifikat som 16 årig.
Se evt deres informative hjemmeside.

Helle Hallerne: www.helle-hallerne.dk

Helle Hallerne er beliggende i Vrenderup, 5 km syd for Nordenskov. Skal nævnes her, da det som fritids- og kulturcenter er base for en del foreninger, som også er en stor del af livet for borgerne i Nordenskov og omegn.

Følgende foreninger kan nævnes:

Helle Hallens Venner: www.helle-hallerne.dk
En støtteforening med ca 590 medlemmer, hvis formål er at fremme udvikling af hallerne, dels ved indsamling af økonomiske midler, dels ved at yde praktisk bistand ved arrangementer og anlægsarbejder. Støtteforeningen har bistået med forskønnelse og modernisering af området, etablering af asfalterede parkeringspladser o.lign.

Den vestlige fløj af Helle Hallerne.

Helle Skytteforening: www.helleskytteforening.dk
Mangeårig velorganiseret forening med p.t. 77 medlemmer. Især i børne- og ungdomsrækkerne blander klubben sig i eliten med både tidligere og nuværende **landsholdsskytter** inden for riffelskydning.

Helle Svømmeklub: www.h-s-k.dk
Har ca 650 medlemmer. Der er mulighed for både hygge- og konkurrencesvømning. Endvidere er der mange forskellige hold med særligt fokus:
Rend og Hop (for overvægtige børn), Vandgymnastik, Vandskræk, Handicaphold, Vildbasser, Lømmelhold, Babysvømning, Hollænderhold og Aqua Fitness (godkendt af gigtforeningen).

Idræt om Dagen: www.idraet-om-dagen-i-helle.dk
Hver onsdag formiddag drager flere hundrede mennesker fra et stort område til Helle Hallerne for at dyrke fællesskabet i motion og sang.

Helle Motionscenter: www.hellemotionscenter.dk
Helle Billiardklub:
Maraton Helle:
Med udgangspunkt fra Helle Hallerne er der markeret en cykelrute 567 (Maraton Helle) på de mindre veje i den østlige del af Varde Kommune. Ruten er på 42 km, og der har siden 2012 været arrangeret Marathonløb på denne rute.
Cyklistforbundet har i 2014 kåret Varde Kommune som **årets cykelkommune**.

Team Helle Håndbold: www.teamhellehaandbold.dk
En samarbejdsklub mellem 6 idrætsforeninger, inkl. NUIF. De højest rangerende hold er Jyllandsserien for damer og serie 2 for herrer.

HATS: www.hats.dk.
Helle amatørteaters sammenslutning har base i Agerbæk. Foreningen har siden 1986 opført et novemberspil i Helle Hallen.
HATSU er foreningens udviklingsafdeling og HATSB børneafdelingen.

Netværk

Hvad fører os sammen i Nordenskov og omegn ?

En væsentlig positiv faktor er, at **de fleste kender de fleste.**

Det mangfoldige foreningsliv er omtalt. Derudover er der mere **uformelle netværk**, som vi har valgt at definere som små foreninger eller netværk uden formel bestyrelse eller hjemmeside.
Efter at en **gruppe har lavet research i byen** kan nævnes følgende eksempler, som belyser forskellige motivationer for at danne et netværk.

Der er stadig en vis tradition for **bydelav,** dvs at man inden for en vis radius inviterer alle naboer – også nytilflyttede - hvis man skal fejre noget større.

I nogle gader har man årlige gadefester med tilhørende udpegede **festkomiteer.** Og i endnu større målestok skiftes gaderne (også i landzone) til at arrangere **"Gadefællesspisning"** for hele sognet på kroen.

Nogle grupper har påtaget sig **opgaver for byen**. Der kan nævnes en gruppe udgået fra Fællesvirke, som arbejder på forskønnelse af midtbyen (Little Apple Projektet/ Knudsens Plads) – grupper som arbejder for cykelstier og gangstier – en gruppe tilknyttet Fællesvirke, som arbejder for lokal afledning af regnvand – en gruppe, som er behjælpelig med opdatering af skolens legeplads. Personer eller små grupper, som tilbyder lektiehjælp. "Skubberne" som tilbyder at køre en tur med kørestolsbrugere. – Velkomstgruppen skal også nævnes i denne sammenhæng.
De nævnte netværk har været velegnede for tilflyttere, som gerne vil involvere sig i byen.

Andre netværk kan have **selskabelighed, kulturelle tiltag eller motion** som udgangspunkt – nogle lukkede, andre åbne.
Nogle har et navn, f.eks ***Lyksalighedens Venner***, som er en tidligere borgerforeningsbestyrelse, der har bibeholdt den selskabelige del af opgaven. ***Olsenbanden*** er en ud af flere kortklubber. ***Hedens Bryghus*** er 10-12 herrer, som er fælles om at brygge øl.
Der er **flere biografklubber**, som efter filmen evaluerer i selskabeligt samvær. Andre smager og **evaluerer vin.**
Nogle er gået sammen om tage til **moderne dans eller folkedans** – andre grupper foretrækker **bob, bowling eller banko**.

Nogle tager del i **sangaftene**r, f.eks. er der en gruppe, som på skift synger med beboerne på ældrecentret Solhøj. –. Andre har **musik** som fælles interesse, evt som medlem af Varde Musikskole.
En fast kerne af motionister **cykler om tirsdagen**, et tiltag der i øvrigt åbent for alle.
Foreningerne tilbyder mange **udflugter**, som også er en mulighed for at skabe sig et netværk.

Hvordan er sammenholdet i Nordenskov ?

Sammenholdet kan relateres til flere niveauer og afhænger vel af **"trusselsbilledet".**
Hvis landets små byer er truet er man på deres side. Hvis Varde Kommune er truet af omegnskommunerne er man solidarisk med sin egen kommune. Hvis den vestlige del af Varde Kommune eller Varde By tilgodeses for meget, er der et sammenhold i den østlige del, som falder sammen med den gamle Helle Kommune.
Hvis man spiller fodbold mod en nabolandsby, holder man med Nordenskovholdet. Det er naturligt og i Nordenskov/ Øse Sogn er der generelt et godt sammenhold udadtil – og jfr "udsyn" er man samtidig bevidst om det nyttige i at samarbejde udadtil.

Samtidig med det **gode sammenhold udadtil** må vi erkende, at **samarbejdet indadtil til tider kunne være bedre**.
Vi er så heldige, at byen har fostret nogle markante ildsjæle**,** som hver for sig og med de bedste hensigter har ydet meget for byen. En bagside kan være, at stålsatte personer måske fokuserer mere på konkurrence. Det har været uhensigtsmæssigt for byen, at der har været for meget konkurrence mellem foreninger og personer, til dels også uenigheder mellem personer - som i øvrigt hver for sig gerne vil yde en indsats i bedste mening.
Det har været drøftet, om der er for mange foreninger i forhold til byens størrelse – og det er en stor opgave at koordinere deres aktiviteter og de mange generalforsamlinger. Tanken om at afholde en fælles generalforsamlingsaften (evt med en fest!) er foreløbigt droppet.

Fællesvirkes opgave som paraplyorganisation er dels koordinering mhp bedre samarbejde, dels at iværksætte ideer og projekter mhp udvikling.
Hidtil har fokus på udviklingsprojekter af resursemæssige årsager fået overtaget.

Men koordinering og samarbejdet mellem foreningerne er blevet bedre – men nøgternt vurderet nok ikke pga en særlig aktiv indsats fra Fællesvirkes side. Måske signalværdien fra FV har været tilstrækkeligt. Men æren for det forbedrede samarbejde må først og fremmest tilskrives foreningernes egne initiativer.
Faktum er, at f.eks. borgerforeningen og idrætsforeningen nu i tre år har været fælles om at arrangere "Torvegail" som en del af sportsfestugen.
Der kan stadig forekomme sammenfald af arrangementer, f.eks. udflugter, men det kan måske ikke helt undgås pga de mange aktiviteter.
Byportalens kalenderoversigt er i øvrigt måske den vigtigste koordinator i byen.

Imødekommenhed

Her vil blive beskrevet, hvilke tiltag der **bevidst** er foretaget for at være imødekommende over for nye borgere på det **personlige plan.**
Vi kan håbe, at der er en mere ubevidst imødekommenhed i byens udstråling, infrastruktur og kommunikationsformer, som er beskrevet andetsteds.

Under afsnittet "Indblik" er den traditionelle kultur/adfærd beskrevet. Den betyder stadig meget for **sammenhængskraften** i byen. Det er utvivlsomt tryghedsskabende for mange, at de fleste borgere agerer som forventet og følger de traditionelle skikke. Selv om brug af øgenavne kan være meget underholdende, indebærer det dog en vis indforståethed.
På den anden side er der formentlig ikke længere nogen, der undrer sig, hvis de ser nogen med cykelhjelm, motionister i løbetøj og musik i ørerne, unge fixerede af smartphones. De nye tider synes ikke at forstyrre sammenhængskraften.
I mange år har byen haft fastboende borgere med anden hudfarve. De hører til fællesskabet som personer med et navn - som andre borgere.
En del borgere har et andet sprog som modersmål – ca 8 fremmedsprog er p.t. repræsenteret. De fleste taler også dansk.
Andre kulturer er hovedsageligt repræsenteret ved enkeltpersoner. Nordenskov som by er således langtfra multikulturel, som det ses i større byer.

Tilflyttere blev nok tidligere mødt med en vis skepsis, men det har ændret sig med en øget bevidsthed om det attraktive i at få tilført resurser udefra. – Ved et borgermøde for et par år siden var der stor opbakning til et forslag om **"kulturoptimering**", som bestod i, at vi alle skulle hilse noget mere på hinanden, ikke mindst på de nytilflyttede.

Velkomstgruppen

Via Fællesvirke blev der i 2014 dannet en gruppe mhp at tage godt i mod tilflyttende borgere.
De nye borgere opsøges via kendskab til byen og via tilmeldinger til vandværket.
En repræsentant fra velkomstgruppen og gerne en nabo overbringer en **velkomstkurv** til den/de nye borgere.
Velkomstkurven indeholder informationer om byen vedlagt sponsorerede lækkerier, drikkevarer, rabatkuponer og tilbud om gratis etableringshjælp fra firmaer og foreninger.
Den opsøgende velkomst er generelt blevet godt modtaget og rost af de nytilflyttede, og der er ingen, som har opfattet tiltaget som utidig indblanding.
Der har i 2014 været afholdt grillaften i anlægget for det seneste års tilflyttere, hvilket også blev godt modtaget. Pga resursemangel blev det ikke gentaget i 2015.
Når Varde Kommune har tiltag vedrørende tilflytning, er det velkomstgruppen, som repræsenterer Nordenskov og omegn.

Velkomstgruppen har i perioden 1.8.2014 til 1.8.2016 registreret tilflyttere som lejere og ejere og har spurgt de nye borgere, **hvorfor de valgte Øse Sogn/ Nordenskov.**

Der er registreret i alt 57 nye borgere i 19 ejerboliger og 18 lejeboliger. 25 enlige personer inkl. 6 flygtninge, 16 par. Børn er ikke registreret.
21 personer er tilflyttet fra byer af købstadsstørrelse – heraf 12 fra Esbjerg og 5 fra Varde, 2 fra Viborg, 1 fra Sønderborg og 1 fra Tønder.

Følgende 48 udsagn er registreret som årsag til at vælge Øse Sogn:

Familie eller bekendte i området: 8
Billig bolig: 7
Fået arbejde i Nordenskov og omegn: 7
Opvokset i Nordenskov: 3
Ønskebolig: 3
Fået arbejde i Esbjerg: 1
Fået arbejde i Varde: 1
God beliggenhed: 1
God jagtmulighed: 1
Ønske om landsby: 1
Anbefalet af ejendomsmægler: 1
Egnet sted til IT-virksomhed: 1
Flygtning: 6
Intet eller uspecifikt svar: 7

Med henblik på at være imødekommende over for udlændinge er reklameskriftet **"Bo i Nordenskov" oversat til engelsk og tysk**.

Udfordringen er, at borgerne fortsat i almindelighed byder alle velkommen, både dem der har lyst til at tage del i byens liv, og dem der er flyttet på landet for at være sig selv.
Der kan nemt blive en vis indforståethed blandt borgere, der har boet i sognet i mange år – en usagt sammenhængskraft, som er positiv på sin måde.
Men vi mener, at byen igennem år er blevet mere bevidste med at inddrage nye borgere. Mange "nye" ansigter påtager sig opgaver i foreningerne. Indgangsporten kan være skolen, gadefesterne, bydelav og ikke mindst en "prik på skulderen".

Et tip til nye borgere: Du bliver hurtigt integreret, hvis du udtaler byens navn som **Norden-skov**, altså med tryk på sidste stavelse. – Så ved vi, at du er en af "vore egne"!
Hvis du følger de almindelige sproglige regler og lægger trykket på første stavelse, så ved vi, at du kommer "udefra"!

Udstråling

Hvordan er den fysiske udstråling?

Via en stor sponsorering fra et lokalt ægtepar har alle fire **indfaldsveje** til Nordenskov By i 2015 fået nye byporte. Byportene er murede af lokale håndværkere og påført Nordenskovs "byvåben" (traner og træer). Portene flankeres af blomster og flag, som markerer byen som **Årets Landsby 2012**. Områderne plejes af **Det grønne Team**, og borgerforeningen har planlagt belysning af byportene.

Men også på anden måde, synes vi, at indfaldsvejene ser indbydende ud.
Hvis man nærmer sig byen **fra vest** via Sønderskovvej ser man først Øse By med bl.a. kirke, kirkekontor og præstegård. Dernæst vil øjet uundgåeligt blive fanget ved indkørslen til Øse Efterskole, hvor træer er malet i livgivende flotte farver.

Parti fra Øse By med Øse Galleri.

Øse Præstegård.

Øse Efterskole.

Fra vest og øst ser man ved byskiltene parklignende velplejede områder tilhørende privatpersoner.

Vestlig indfaldsvej.

Østlig indfaldsvej.

Kommer man **fra nord**, ser man en sø og grønt område ved Andelskassen.

Nordlig indfaldsvej.

Sydfra er det de hyggelige kolonihavehuse, der bemærkes.

Sydlig indfaldsvej.

I forhold til byens størrelse har Nordenskov relativt store grønne områder udlagt til rekreative formål (Anlægget) eller idrætslige formål (ved skolen).
Midtbyen omkring Korshjørnet er med årene blevet åbnet mere op med de to torveområder ved Dagli`Brugsen. Her mødes borgerne til dagligt.

Korshjørnet i dag set mod øst, (mejerigrunden).

Korshjørnet i dag, set mod vest.

Generelt ser **boliger og haver** velplejede ud. Måske er der efter nogens mening lidt for meget mos på enkelte hustage, men der er ingen ruiner i Nordenskov By.
Kulturen er, at hus og have skal være i orden, så hellere en billigere bil !.
(Ikke noget med, at der holder en bil i millionklassen uden for en misligholdt have (Hellerup?)-
I Nordenskov kan man godt forene åndsarbejde med manuelt arbejde!)

Velplejet have.

De lokale håndværkere har i mange tilfælde været medvirkende til at holde standarten – f.eks. ved opkøb og renovering, hvis et hus begyndte at forfalde.

Hvor det tidligere gartneri lå, som nu kaldes **Gartnerhaven**, findes spændende private byggegrunde. Byggegrundene ligger omkring et fællesareal. Centralt på pladsen er den gamle gartneriskorsten bevaret og forsynet med en storkerede – foreløbigt uden storke.
De senere års sparsomme boligbyggeri er sket i dette område, som ligger centralt i byen.
De kommunale byggegrunde ligger i udkanten af byen mod nord-vest.

I 1930erne havde byen en aktiv murermester ved navn Nis Sigvald Johannes Hansen, som har lagt navn til mange huse i byen. De omtales som **"Nissehuse"** og repræsenterer en karakteristisk byggestil, som er kendetegnet ved en muret kvist i plan med underetagens mur mod gaden.

”Nissehus”

I december er funkler både Nordenskov og Øse af lys, og der konkurreres om at lave den flotteste **julepyntning af postkasserne**. Se fotogalleri på www.nordenskov.dk.

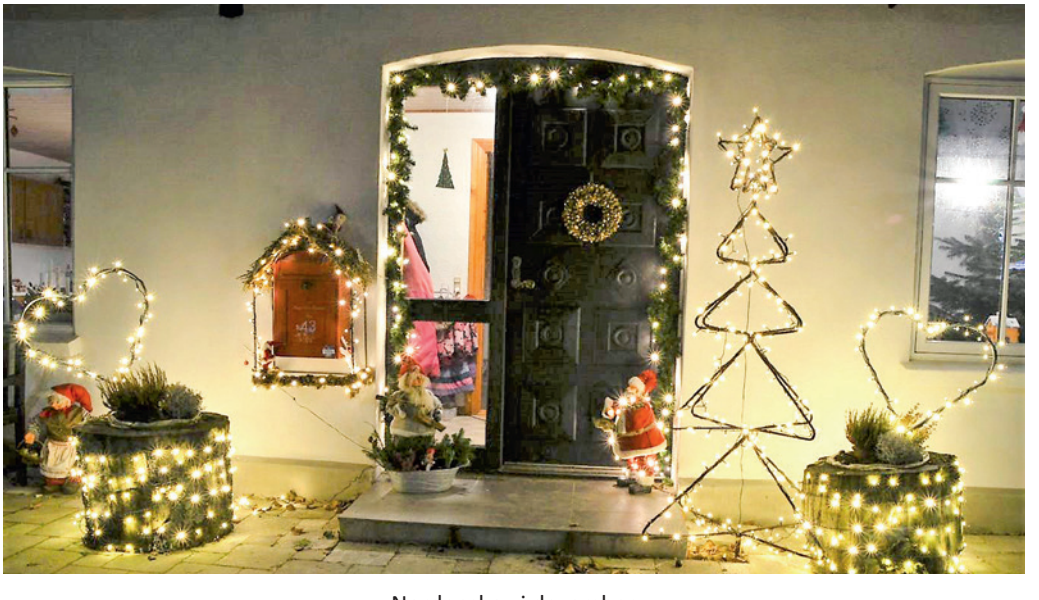

Nordenskov i december

Følgende projekter vil blive en del af **byens fremtidige fysiske udstråling.**

Regnvandsprojektet – LAR (lokal afledning af regnvand).

Varde Kommunes spildevandsplan fra 2010 indebar separering af spildevand og regnvand, men også, at regnvand skulle føres ud af byen via en separat rørføring.
Men takket være en lokal dedikeret ildsjæl, som har indsigt i området, er denne plan ændret.
En gruppe under Nordenskov Fællesvirke har i ca tre år arbejdet for en alternativ plan, som indebærer at regnvandet afledes lokalt, både fra villagrundene og vejene. Man sparer derfor en ny rørføring.
For villaejerne giver det mulighed for at udnytte regnvandet på forskellig vis i haverne, eller det kan bortledes til fasciner.
Vejvandet kan ledes bort via porøs asfalt, evt i vejsidebede.

En væsentlig sidevirkning er, at man i forbindelse med vejarbejdet ændrer villavejene til et mere festligt udseende med træer og beplantninger.
LAR er en mere miljøvenlig og klimarigtig løsning, og de nødvendige undersøgelser har vist, at det er muligt i Nordenskov.
Forsyningsselskabet Din Forsyning og Varde Kommune har været meget lydhøre over for ideen, og **kommunen har vedtaget et tillæg til spildevandsplanen specielt for Nordenskov**.

LAR skal gennemføres i fire etaper og omfatter de fleste villaveje i byen.
Første etape er netop planlagt, efter at 98 % af beboerne stemte for LAR, og de har efterfølgende selv bestemt, hvordan gaden skal se ud.
Da de enkelte parceller selv overtager ansvaret for deres eget regnvand, får de hver især tilbagebetalt en del af tilslutningsafgiften fra forsyningsselskabet. Ved mindst 60 % tilslutning udbetales 12.000 kr., ved mindst 80 % 24.000 kr.
D. 19.8.2016 blev første etape igangsat med snoreklip og taler.

Borgernes vision for etape 1.

Fællesvirkes vision er at videreføre byforskønnelsen og forbedre trafiksikkerheden på de større gennemgående veje i forbindelse med forestående spildevandsseparering. Men der er ikke på nuværende tidspunkt planlagt lokal afledning af regnvand på disse veje.

Knudsens Plads

I 2014 købte Dagli`Brugsen naboejendommen, en tidligere købmandsbutik indtil 2008. Planer om udvidelse blev skrinlagt, købmandsbutikken blev nedrevet, og der lå tilbage en åben grusbelagt plads centralt i byen.
Efter aftale med Fællesvirke stillede Dagli`Brugsen pladsen til rådighed for almenvellet.
I 2015 blev der på pladsen etableret en miljøstation, og fra januar 2016 en grillbar.
Størstedelen af pladsen blev stillet til rådighed for borgerne.

Udgangspunktet for projektet var, at nogle enkeltpersoner med æstetisk og kunstnerisk sans kunne forestille sig, hvordan pladsen kunne forskønnes og bruges. De etablerede en gruppe, som udarbejdede plan for, hvordan pladsen kunne se ud – men måske lige så vigtigt – en plan for inddragelse af byens borgere. Borgerne skulle melde sig som arbejdskraft, sponsorere æbletræ eller give et kontant økonomisk tilskud.

Knudsens Plads.

Det skulle primært være **borgernes projekt,** og intentionen var at friholde de erhvervsdrivende (for en gangs skyld). De erhvervsdrivende har dog alligevel bidraget med materialer og arbejdskraft. Varde Kommune sponsorerede en del arbejde i forbindelse med, at miljøstationen alligevel skulle anlægges.

Forløbet har været en succes, angående pladsen og vedrørende borgernes opbakning.
Der blev indsamlet ca. 25.000 kr. fra borgerne.
Da en væsentlig del af projektet er **æbletræer**, var projektnavnet egentligt "The Little Apple" – (jfr The Big Apple, New York), men det fremtidige navn bliver Knudsens Plads efter indehaveren af den tidligere købmandsbutik.
Æbletræerne er sponsoreret og plantet med navn af de enkelte borgere.
Der er etableret petanquebane, og der tilkommer en pavillon, en scene, platforme til boder, og pladsen bliver oplyst.
Intentionen er, at vedligeholdelsen også er borgernes projekt.
Samme dag som LAR-projektet blev igangsat, blev **Knudsens Plads indviet d. 19.8.2016**.

Knudsens Plads.

Mangfoldighed eller temalandsby?

Hvilken type landsby er Nordenskov?
Har Nordenskov nogle styrker/værdier/temaer, som kan være afsæt for fremtidig udvikling?

Påstanden må være, at Nordenskov er en **mangfoldig landsby med "mange temaer"!** – hvilket vi mener, der findes belæg for i de tidligere afsnit.
Til Nordenskov hører også i den forbindelse Øse By og sogn.

Mangfoldigheden findes bl.a. blandt **borgerne**. Der er procentvis en overvægt af ældre mennesker, hvor mange nyder deres otium og "tænker tilbage" (hvilket jo også er legalt). Samtidigt har vi energiske unge mennesker, visionære ildsjæle, der tænker fremad, og mangfoldige ideer er på banen. Der er landboere, byboere og udlændinge.
Der er tidligere beskrevet et omfattende **foreningsliv** med mangfoldige aktivitets- og kulturtilbud.
Her skal også nævnes det mangfoldige udbud af **historisk materiale**, der som beskrevet under "Historie" giver et spændende indblik i egnens rødder.

Men som nævnt kan man ikke hævde, at Nordenskov og omegn er "multikulturel" i den gængse betydning af begrebet. – Tværtimod findes en **stor sammenhængskraft**.

Værdien "de fleste kender de fleste" hænger nøje sammen med begrebet sammenhængskraft, og understøtter **værdien "det gode liv for børn og unge"**, som vi mener, at byen og sognet kan tilbyde.

Mangfoldighed går hånd i hånd med sammenhængskraft – og det er i sig selv en værdi/styrke.

Men i mangfoldigheden gemmer sig **flere temaer, som hver især kan tolkes som værdier/styrker**.
Byen Nordenskov er utvivlsomt mest kendt for **Owen Luft Kånsert**, den årlige musikfestival, som arrangeres af idrætsforeningen NUIF.
På det idrætslige område er hovedtemaet **volleyball i 1. division med målsætning om herreligaen.**
Borgerforeningens tema med **julepyntning af postkasser** er også et tema, der skiller sig ud fra de traditionelle tiltag.
Fællesvirkes arbejde med LAR (lokal afledning af regnvand) og medfølgende gadeforskønnelse lægger op til **temaet "den blå og grønne landsby".** Under samme tema findes den pågående forskønnelse af midtbyen via Knudsens Plads.
Navnet Øse forbinder mange med den kendte Øse Efterskole. Med to skoler er **skoleliv** også et tema i området.
Historisk set har temaet været **Øse By med kirken som egnens kulturhistoriske arv** og **Nordenskov som "nybyggernes prærieby" baseret på landbruget.**

Nogle tanker om fremtidige projekter er afledt af kendskabet til egnens historiske temaer. F.eks. tanken om at skaffe midler til afdækning af de sjældne udendørs kalkmalerier på Øse Kirke og tanken om at supplere Owen Luft Kånsert med country og western musik. Endvidere tanken om at få landbruget ind til byen via torvedage på Knudsens Plads.

For nuværende er der således ikke et enkeltstående tema eller "brand", der tegner Nordenskov/ Øse Sogn.
Owen Luft Kånsert er nok det nærmeste, man kan kalde **et "brand",** som er kendt i et større område – og som man således skal være forsigtig med at nedtone.
Men i det kommende projekt om udviklingsplan, vil et eventuelt samlende tema/brand utvivlsomt blive diskuteret. " Den blå og grønne landsby" har været nævnt. Blå og grøn for klimavenlig og miljørigtig regnvandshåndtering og bæredygtighed.

Tanker, visioner og konkrete projektideer er gratis, men hvis de skal realiseres kommer omkostningerne – dels frivillig arbejdskraft, dels økonomiske.

Under afsnittet "Kommunikation" er beskrevet**, hvordan man rekrutterer frivillige**.
Når man til Owen Luft Kånsert kan stille med 300-350 frivillige alene fra Nordenskov og omegn, kan det vel ikke være et problem? Mange melder sig for at være en del af et større fællesskab og mange som et "borgerligt ombud". Owen Luft konceptet er gennemprøvet, professionelt organiseret og opgaverne veldefinerede – det er styrken. En ulempe kan være, at nogle frivillige synes, at de hermed også har udført årets borgerpligt.

Men generelt er villigheden stor. Mange melder sig som "soldater", når de bliver spurgt, men nok med en forventning om at nogle påtager sig opgaven som "befalingsmænd".
Owen Luft Kånsert, LAR-projektet og Knudsens Plads er eksempler på, hvad der kan realiseres, når dedikerede ildsjæle går forrest. Det er projekter, der også er fostret af de samme ildsjæle – men dernæst har fået stor opbakning af borgerne.

Men **generelt er udfordringen at finde ledere og tovholdere**, både i de enkelte foreninger og til byens overordnede projekter.
Intentionen med den kommende udviklingsplan er, at ideerne skal komme "nedefra" fra et bredt udsnit af borgere mhp at skabe ejerskab for projekterne. Det bliver en udfordrende øvelse at samle mangfoldige ideer i nogle overordnede temaer – og måske også en udfordring at finde tovholdere/ildsjæle, som har organisatoriske evner, og som også føler ejerskab for de kommende projekter. Et spændende spørgsmål er, hvor grænsen for byens og omegnens menneskelige resurser er?

I sidste ende kan mange projekter ende ved en **økonomisk** spærregrænse. Alt ville være nemmere, hvis man blot kunne betale for de gode ideer.
LAR-projektet (lokal afledning af regnvand på villaveje) er hjulpet godt på vej ved Din Forsynings tilbagebetaling af tilslutningsafgiften for regnvand. Knudsens Plads er muliggjort ved borgernes økonomiske bidrag på 25000 kr.
Andelskassens pris på 10.000 kr. og Udviklingsrådets tilskud på to gange 10.000 kr. er også væsentlige og opmuntrende bidrag.

I forlængelse af LAR-projektet har Fællesvirke en vision om at forskønne og trafiksikre de store gennemgående veje – et projekt, hvor man også stiler efter at udnytte regnvandets muligheder.

Det forudses, at der med en udviklingsplan kommer andre økonomisk krævende projekter på banen.
Det forudses endvidere, at der i fremtiden bliver behov for penge udefra, og en meget væsentlig aktivitet kan blive fundraising.

Owen Luft Kånsert: Tema, vision, mangfoldighed, frivillighed, sammenhængskraft.

Bogen er en beskrivelse af Nordenskov og Øse Sogn før og nu.

Et bud på byens og sognets identitet.

Bogens fundament er projektet ”Blomstrende Landsby”, som er et udviklingskoncept for landsbyer. Skabelonen for projektet er ni temaer, der er fastlagt på forhånd og som danner overskrifter for hovedafsnittene i bogen.
Som led i konceptet har mange borgere bidraget, og det er således også borgernes værk.

Projektet indeholder et uddrag af sognets historie, den spændende udviklingshistorie om Nordenskov. Endvidere forsøger projektet at indkredse de værdier og styrker, Nordenskov og omegn besidder i dag.
Bogen kan også læses som almen beskrivelse af blomstrende landsbyliv.

Med denne beskrivende del af konceptet opnåede Nordenskov i 2016 at blive certificeret som ”Blomstrende Landsby” med tre blomster.